

Ansattes opplevelse av kultursensitivitet i barnevernet

Elin Endresen Helle

VID vitenskapelige høgskole

Oslo

Masteroppgave

Master i familieterapi og systemisk praksis

Veileder: Lennart Lorås

Antall ord: 22968

30.mai 2018

Sammendrag

Dette er en kvalitativ studie om kultursensitivitet i en barnevern kontekst. Problemstilling for studien har vært: Hvordan opplever ansatte kultursensitivitet i det kommunale barnevern?

For å svare på min problemstilling har jeg gjennomført intervju med fem barnevernsansatte fra fire ulike kommuner. For å analysere dataene benyttet jeg Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) og kom frem til seks funn:

1. Kultursensitivt, men vanskelig definerbart
2. Det er i de personlige møter med klienter at kultursensitivitet blir gjeldende
3. Barnevernet må være i bevegelse når vår kultur er i endring
4. Barnevernet må vær åpne for at det er flere måter å oppdra et barn på
5. Egne erfaringer påvirker utøvelsen av kultursensitivt barnevern
6. For å forstå mennesker fra andre kulturer må man våge å spørre

Funnene er drøftet med utgangspunkt i systemisk teori og praksis, kulturforståelse, makt og kommunikasjonsteori. I drøftingen kommer det frem at kultursensitivitet i barnevernet fremstår som en selvfølge, og begrepet oppleves å bli forstått som en holdning til de barn og familier man møter. En holdning som innebærer nysgjerrighet og ønske om å forstå den andre. En holdning som kommer til uttrykk i relasjonen gjennom de personlige treffpunkt, hvor forståelsen av at det er flere måter å gi omsorg til barn, er tilstede. De relasjonelle erfaringer med familier av annen kulturell bakgrunn øker tryggheten hos den barnevernsansatte, som videre igjen påvirker kultursensiviteten ytterligere.

Forord

Det er mange jeg vil takke for å ha kommet i mål med denne masteroppgaven. I systemisk ånd har det vært tydelig for meg hvordan ringvirkninger av mitt prosjekt påvirker alle de *systemer* jeg er en del av – på godt og vondt.

Først og fremst vil jeg takke min nærmeste leder og min arbeidsplass som har tilrettelagt for denne prosessen. En lærerik reise som jeg håper vil *gjøre en forskjell* i mitt videre arbeid i barneverntjenesten i Stavanger. Så vil jeg takke mine informanter, samt alle de barn og familier som har inspirert meg og andre til å bli opptatt av dette med kultursensitivitet. Det er med stor ydmykhet jeg tar del i deres historier som forvalter av norsk barnevern.

Over ti år er gått siden min første kjennskap til familieterapi og systemisk praksis startet. Lærer Per Jensen åpnet som historieforteller og jeg ble oppslukt av dette *systemiske universet*. Etter å ha fått virke i ”universet” var det en glede å få sette egen læring på dagsorden igjen. En ekstra stor takk til min nåværende lærer, veileder og energiske inspirator, Lennart Lorås. Du har helt klart vært rett mann på rett plass, for at jeg skulle komme meg gjennom denne oppgaven.

Takk til veiledningsgruppen, det har vært en sann fornøyelse å lære sammen med dere. Ekstra takk til min beste kollega, medstudent og venn, Gaute. Takk for turen! Takk også til resten av mine medstudenter ved Diakonhjemmet (VID), som har vært en god støtte i prosessens oppturer og nedturer. Det har vært trygt og godt å være en del av denne flokken.

Til slutt må jeg rette den største takken til min familie og mine venner. Takk for oppmuntrende ord, lån av bøker, gjennomlesninger og mye mer. Min tålmodige og gode mann, Terje, du er min sikre base og trygge havn. Mine kjære tenåringer; Elsie, Theodor og Nicolas. Dere er min største vitaminkilde og deres avbrytelser underveis har vært en glede; Små øyeblikk er viktige i livet – både direkte og i overført betydning!

Elin Endresen Helle

Stavanger, mai 2018

Innhold

Sammendrag.....	2
Forord.....	3
1 Innledning.....	6
1.2 Presentasjon av problemstilling.....	7
1.3 Oppbygging av oppgaven.....	7
2 Teori.....	8
2.1 Vitenskapsteori og eget ståsted.....	8
2.1.1 Sosialkonstruksjonisme og konstruktivisme.....	8
2.1.2 Eget vitenskapsteoretisk ståsted.....	9
2.2 Kultur og kultursensitivitet.....	10
2.3 Barnevernet i flerkulturelle Norge.....	11
2.4 Barnevern og barnevernskultur.....	12
2.4.1 Tilknytningsteori.....	12
2.5 Innvandrere og kultur.....	13
2.6 Kommunikasjon.....	15
2.6.1 Relasjonsorientert kommunikasjonsteori.....	16
2.7 Systemisk praksis.....	18
2.7.1 Den ikke-vitende posisjon.....	19
2.8 Makt.....	20
2.9 Tidligere forskning.....	21
3 Metode.....	26
3.1 Kvalitativ tilnærming.....	26
3.2 Interpretative Phenomenological Analysis.....	26
3.3 Analyse.....	28
3.4 Rekruttering og presentasjon av utvalg.....	31
3.5 Intervjuguide og forskningsintervju.....	32
3.7 Transkribering.....	34
3.8 Validitet og Reliabilitet.....	34
3.9 Forskningsetiske aspekter.....	35
4 Analyse og presentasjon av funn.....	37
4.1 Kultursensitivt, men vanskelig definerbart.....	37
4.2 Det er i de personlige møter med klienter at kultursensitivitet blir gjeldende.....	41
4.3 Barnevernet må være i bevegelse når vår kultur er i endring.....	43

4.4 Barnevernet må være åpne for at det er flere måter å oppdra et barn på.....	45
4.5 Egne erfaringer påvirker utøvelsen av kultursensitivt barnevern	48
4.6 For å forstå andre må man våge å spørre.....	50
4.7 Oppsummering av funn	52
5 Diskusjon.....	54
5.1 Kultursensitivt, men vanskelig definerbart.....	54
5.2 Det er i de personlige møter med klienter at kultursensitivitet blir gjeldende.....	57
5.3 Barnevernet må være i bevegelse når vår kultur er i endring	59
5.4 Barnevernet må være åpne for at det er flere måter å oppdra et barn på.....	60
5.5 Egne erfaringer påvirker utøvelsen av kultursensitivt barnevern	62
5.6 For å forstå mennesker fra andre kulturer må man våge å spørre	63
5.7 Implikasjoner for praksis.....	65
5.8 Implikasjoner for forskning.....	66
6 Avslutning	67
Litteraturliste	68
Vedlegg	73

1 Innledning

I min arbeidshverdag i kommunalt barnevern møter jeg ofte familier som kommer fra andre deler av verden. Vi møter dem med den rettighet og plikt som er forvaltet til oss gjennom Lov om barneverntjenester (1992). Disse møter med familier fra andre kulturer utfordrer meg og mine kollegaer, og det setter egne minner i et annet lys.

På slutten av 70 tallet, tilbrakte jeg og min familie et par år i Afrika. Noe som var veldig eksotisk på den tiden. Så eksotisk at Byavisen hadde et oppslag med intervju og familiebilde dagen før vår avreise. Vi ble innvandrere i en annerledes kultur. Vi tok avstand fra flere aspekter i vårt nye land. Dette da vi anså enkelte normer og regler som feil. Vi anså vår måte å leve på som ”den riktige”. Det var slik vi forholdt oss til vårt nye land.

En annen erfaring som har preget meg, er fra min tid som utvekslingselev i Amerika, i tenårene. Den erfaring, å plutselig stå alene på et helt nytt sted, har satt sine spor i meg som person. Likeledes den opplevelsen å komme tilbake igjen, etter kun et år, og føle seg veldig fremmed på gammelt hjemsted.

Disse tidlige erfaringer med annerledeshet, kulturforskjeller og ulikheter har gjort meg nysgjerrig på hva ulikheter gjør med oss som mennesker. Det er ikke like eksotisk å flytte mellom landegrenser i dag som det var i min barndom. Fokus på hvordan vi ble møtt som fremmede, var det heller ingen som stilte spørsmål om på den tiden.

Som voksen og ansatt i det kommunale barnevern, har jeg erfart at saker fra min arbeidshverdag har kommet på dagsorden i utenlandsk presse. Personer jeg kjenner, som jeg har ansett som venner, har flyttet ut av Norge i frykt for å bli fratatt barna om de blir boende. De samme personene valgte også å ikke presentere meg med arbeidssted ovenfor sine landsmenn. Dette ble begrunnet med at barnevernet var galt og skremmende.

På bakgrunn av mine erfaringer har jeg hatt mange diskusjoner med mine kollegaer på hvordan innvandreres håndtering av barn skal kunne forstås og håndteres i lys av norsk barnevernlovgivning. Som familieveileder skal jeg samarbeide med barn og familier for å skape endring og utvikling til det beste for barnet i familiene. Men ettersom det finnes mange måter å leve et liv på, kan det være vanskelig å enes om hva som er barnets beste.

1.2 Presentasjon av problemstilling

Hensikten med denne studien er å undersøke hvilken opplevelse ansatte i barnevernet har vedrørende kultursensitivitet. Med det som utgangspunkt har problemstillingen for denne studien vært; *Hvordan opplever ansatte kultursensitivitet i det kommunale barnevern?*

Forskningsspørsmål for å belyse problemstillingen er:

- *Hvilke muligheter og begrensninger gir kultursensitivitet i en barnevernfaglig kontekst?*
- *Hvordan oppleves barnevernets evne til å kunne håndtere fremveksten av det flerkulturelle Norge?*
- *Hvilke hensyn eller verdier i norsk barnevern risikerer å opphøre som følge av den økte globaliseringen?*

1.3 Oppbygging av oppgaven

Jeg har valgt å ikke legge føringer på at informantene i prosjektet har måttet være familieterapeuter, da majoriteten av de ansatte i barnevernet ei heller er familieterapeuter. Imidlertid vil mitt systemiske ståsted, sammen med de rammer som Masterstudiet i familieterapi og systemisk praksis har, legge føringer for at systemisk teori vil være gjeldende gjennom hele prosjektet. I teorikapitlet (kapittel 2) vil jeg i tillegg til systemteori også redegjøre for mitt vitenskapsteoretiske ståsted. Videre vil teori fra barnevernfaglig- og flerkulturell praksis samt kommunikasjonsteori og makt bli presentert. Oppgavens beskjedne omfang gjør imidlertid at presentasjonene i hovedsak kun tar utgangspunkt i enkelte overordnede elementer. I kapittel tre vil jeg presentere studiens metodiske valg og rammer. Dette ved å vise til den vitenskapsteoretiske grunnlagsforståelse studien bygger på og dets praktiske og stegvise gjennomføring. I kapittel fire vil studiens funn bli presentert. I kapittel fem diskuteres funnene med utgangspunkt i problemstilling, forskningsspørsmål og relevant teori og forskning. Avslutningsvis (kapittel 6) vil jeg kort gjøre rede for mine vurderinger og oppsummere studien.

2 Teori

I dette kapittel presenteres det teoretiske grunnlaget for studien. Her vil jeg først kort redegjøre for mitt vitenskapsteoretiske ståsted, ettersom dette har betydning for den tilnærming jeg har foretatt meg i studien (Thagaard, 2013). Teori om kultur blir presentert, hvor subkulturer som barneverns kultur og innvandrers kultur blir gjeldende. Videre presenteres kommunikasjonsteori, systemteori og maktperspektivet.

2.1 Vitenskapsteori og eget ståsted

Hvilket syn vi har på mennesket og deres livsverden sier noe om vår forståelseshorisont (Thomassen, 2006). Min forståelseshorisont preger meg både som privatperson, som ansatt i barnevernet og som forsker i dette prosjekt. Min forståelseshorisont legger derav føringer for mitt utvalg, min forståelse av teori og min tolkning av innsamlede data. Vitenskapsteori og eget ståsted vil derfor bli presentert i det følgende.

2.1.1 Sosialkonstruksjonisme og konstruktivisme

Sosialkonstruksjonisme handler om at vi gjennom sosialt samspill og gjensidig påvirkning konstruerer vår forståelse av verden, vår ”virkelighet” (Lundby, 1998). Vi kan si at vi ved å kommunisere med hverandre skaper den verden vi lever (Gergen & Gergen, 2005). Med utgangspunkt i sosialkonstruksjonismen fremkommer tanken om at virkeligheten ikke er absolutt. Det er heller ingen overordnet forståelse som representerer alle deltakere i den dialogiske prosess som skjer fortløpende (Gergen, 2010). Fra den tradisjonelle tanke om vitenskap som sannheten, kan man i stede tenke på viten som en sannhet innenfor et fellesskap (Gergen & Gergen, 2005). Eksempelvis tenker vi i barnevernet at barns følelsesuttrykk er signaler på behov, mens noen foreldre kan tenke at barnets følelsesuttrykk er et sykdoms symptom.

Virkeligheten, og våre konstruksjoner av den, vil være sosialt konstruert (Gergen, 2010). Søken etter en objektiv virkelig er derfor ikke av relevans. Begreper som sannhet, objektivitet, fornuft og viten blir med denne tankegang utfordret (Gergen, 2010). Vår individuelle forståelse av virkeligheten kan forstås som utviklet og skapt i samhandling med den kontekst vi lever i. Vår familie og kultur vil derfor være av betydning for hvordan vi konstruerer og forstår verden (Frøyland, 2017). På samme måte vil vi da også kunne tenke at vi kan endre vår

konstruksjon og forståelse av verden, gjennom rekonstruksjon eller dekonstruksjon (Gergen & Gergen, 2005). Sosialkonstruksjonistisk forståelse og praksis kan dermed gi mulighet eller håp til å frembringe ny forståelse om hvordan liv kan leves på nye eller mer hensiktsmessige måter (Gergen, 2010).

Det er likhetstrekk mellom sosialkonstruksjonismen og konstruktivismen (Lundby, 1998) og noen velger å omtale dem sammen som sosial konstruktivisme (Thommassen, 2006).

Konstruktivismen vektlegger i større grad det individuelle perspektivet hvor sannhet blir å forstå som mange subjektive sannheter (Lundby, 1998; Bjartveit & Kjærstad, 1996).

Virkeligheten konstrueres av den enkelte basert på den enkeltes syn og erfaringer (Hårtveit & Jensen, 2004). Sosial påvirkning anerkjennes også i konstruktivismen, men i mindre grad (Lundby, 1998). Det individuelle anses som et informasjonsmessig lukket system som selv avgjør sine handlinger, og ikke i lys av den ytre påvirkning (Lundby, 1998). Man anser menneskets søken etter mening som aktivt handlende, hvor den mest passende måte ("fit") å se verden på blir den gjeldende (Bjartveit & Kjærstad, 1996). Vår individuelle verdensforståelse blir dermed personlig og med det utgangspunkt vil man aldri kunne forstå et annet menneske fullt ut (Jensen og Ulleberg, 2011).

2.1.2 Eget vitenskapsteoretisk ståsted

Mitt vitenskapsteoretiske ståsted vil i hovedsak være påvirket av sosialkonstruksjonismen basert på mine ideer om forståelse som sosialt konstruert gjennom språket og omgivelsene. Konstruktivismen vil også være gjeldende for meg, da jeg også anser mennesket som iboende unikt og ikke ene og alene formet av de sosiale omgivelsene. Konstruktivismens tanker om mennesket som et informasjonsmessig lukket system blir likevel å trekke forståelsen for langt unna sosialkonstruksjonismen for min del. Ved å ha et sosialkonstruksjonistisk og konstruktivistisk utgangspunkt vil spørsmål omkring hva som er barnets beste kunne ha ulike svar, avhengig av hvilken virkelighet man er en del av. Jeg har tro på enkeltmennesker og deres iboende resiliens og muligheter, på tross av begrensninger i deres sosiale omgivelser. I praksis erfarer jeg at min yrkesutøvelse preges av begge vitenskapsteoretiske ståsted, og at disse utfyller hverandre i min streben på et mest mulig helhetlig-, ressursorientert og personlig fokus i arbeidet med å hjelpe barn og familier jeg møter.

2.2 Kultur og kultursensitivitet

Begrepet kultur ligger som et bakteppe for å kunne undersøke opplevelsen av kultursensitivitet. Ordet kultur stammer opprinnelig fra latin og betyr å dyrke (Eriksen & Sajjad, 2015; Brodtkorb & Rugkåsa, 2009). Selv om vi på norsk fortsatt har begrepet ”å kultivere” med samme betydning, så har begrepet kultur fått en mye bredere betydningsramme i vårt daglige språk (Eriksen & Sajjad, 2015). Man kan ofte tenke på kultur som det som er annerledes og som vi ”ser”, men én definisjon av begrepet kan være vanskelig å finne ettersom begrepet ser ut til å ha så mange og ulike betydninger (Brodtkorb & Rugkåsa, 2009). Begrepet kultur bør derfor brukes med varsomhet da det kan føre til en overforenkling i forståelsen av verden (Eriksen & Sajjad, 2015; Brodtkorb & Rugkåsa, 2009). Overforenkling kan gi en opplevelse av at kulturkløften er større enn den egentlig er og videre en implisitt hierarkisering av mennesker alt før de er født (Eriksen & Sajjad, 2015; Brodtkorb & Rugkåsa, 2009). Et aspekt ved begrepet ser likevel ut til å være sentralt hos flere, og det er at kultur er i stadig endring og ikke kan forstås som en statisk enhet (Eriksen & Sajjad, 2015; Salole, 2013).

Eriksen og Sajjad (2015) trekker frem en over hundre år gammel definisjon som er skrevet av Edvard Taylor i 1871. Sentralt i denne gamle definisjonen er forståelsen om at kultur ikke er medfødt men lært. Det å trekke frem en gammel definisjon kan si noe om at begrepet og forståelsen sådan ikke er så ny som vi kanskje kan anta (Eriksen & Sajjad, 2015:35):

Kultur, eller sivilisasjon, er den komplekse helhet som består av kunnskaper, trosformer, kunst, moral, jus og skikker, foruten alle de øvrige ferdigheter og vaner et menneske har tilegnet seg som medlem av et samfunn.

Begrepet kultur oppleves å bære med seg både konkret og abstrakt innhold, som kan gi mange mulige tolkninger. Begrepet blir da å forstå som en gruppe menneskers felles kunnskaper, verdier og handlingsmønstre som ikke kun er synlige, men som også fremstår som et bakteppe man ”ser med” (Magelssen, 2011). Forståelsen av kultur som både konkret og abstrakt, og som vi både ”ser” og ”ser med” vil ligge til grunn i min oppgave.

Begrepet kultursensitivitet er et utvidet begrep, fra det allerede omfattende kulturbegrepet. Begrepet har fått en sentral plass i barnevernet hvor det legges vekt på at godt

barnevernsarbeid skal bestå av faglige vurderinger som formidles og utøves med kultursensitivitet (Kvvello, 2007). I 2014 oppnevnte Regjeringen et utvalg som skulle komme med et utkast til ny og forenklet Barnevernlov mer tilpasset gjeldende samfunns- og familiebilde (NOU 2016:16). Da utvalgets utredning og utkast ble lagt frem i NOU 2016:16, ble begrepet kultursensitivitet omtalt 8 ganger. Med kultursensitivitet på dagsorden, utfordres barnevernet til å skulle bli bedre på utøvelsen av faget i møte med familier med annen kulturell bakgrunn.

Siste del av kultursensitivitetsbegrepet (sensitivitet), kan fremstå å fokusere noe mer på likheter, da følelser og fornuft er viktige aspekter av sensitivitet (Magelssen, 2011). Likeledes kan man assosiere sensitivitet med empati og evnen til å gi gjensvar på andres følelser. Når kultursensitivitet så skal utøves, kommer man til det som gjøres mellom mennesker: kommunikasjonen. Kommunikasjonen må regulere begge de omfattende del-begrepene i ordet, slik at formålet med kultursensitivitet blir ivaretatt (Magelssen, 2011). Kultursensitivitet krever dermed at man kan anerkjenne den andre på tross av verdimeslige ulikheter (Eide, Qureshi, Rugkåsa & Vike, 2009).

2.3 Barnevernet i flerkulturelle Norge

Norges befolkning har opphav i mange ulike kulturer, og Norge definerer seg som et flerkulturelt samfunn (Kvvello, 2007). Gradvis har den flerkulturelle situasjonen utviklet seg. Kulturgrensene er blitt mer utydelige ettersom grensene mellom samfunn gradvis har blitt visket ut, og det fremstår i større grad som et verdenssamfunn (Eriksen & Sajjad, 2015). Denne endringen fra et nærmest etnisk ensartet samfunn til et nyere flerkulturelt samfunn fører til nye utfordringer (Eriksen & Sajjad, 2015). Barnevernet i Norge har av denne grunn blitt aktuell for mange fler enn de som opplever seg selv som nordmenn.

Det har tidligere blitt pekt på at barn og unge med minoritetsbakgrunn statistisk har vært overrepresentert i barnevernet (Berg et al., 2017). Dette fremstår ikke å være like tydelig i nyere forskning (Berg et al., 2017). I følge prosjektet "Myter og realiteter" (Berg et al., 2017) fremkommer det at andelen barn av innvandrerbefolkningen ligger vesentlig høyere i det å motta hjelpetiltak fra barnevernet, og dette gjelder spesielt flyktninger. Innvandreres sosioøkonomiske status trekkes frem som mulige årsaker til de statistiske resultater, da innvandrerbefolkningen representerer en sosial og økonomisk underklasse (Berg et al., 2017). Det er likevel liten statistisk forskjell når det gjelder omsorgstiltak, hvor foreldre fratras

omsorgen for barn (Berg et al., 2017). Samtidig er det ofte omsorgsovertakelser av barn med annen kulturell bakgrunn som trekkes frem i media. I januar 2016 ble det gjennomført demonstrasjoner mot norsk barnevern i 19 ulike land (Norman, 2016). I litauisk fjernsyn er det også blitt hevdet at barnevernets maktmisbruk og frarøving av barn kompenserer for norsk innavl (Holm-Hansen, 2017).

2.4 Barnevern og barnevernskultur

Kulturbegrepet brukes også for å beskrive mindre enheter av kultur, eksempelvis subkultur, bedriftskultur, politisk kultur etc. (Eriksen & Sajjad, 2015). På den måten kan man også omtale barnevernet og den kultur som er gjeldende for organisasjonen. Barnevernets oppgave er, i følge norsk lov, å verne om barn som oppholder seg i Norge (Barnevernloven, 1992; § 1.2). Med denne oppgaven følger en høy jurisdiksjonsgrad, som innebærer et høyt myndighets- og ansvarsområde (Kvello, 2007). Barnevernets fagområde består av linjer fra flere ulike basalfag; sosialt arbeid, pedagogikk, psykologi, medisin, sosiologi og juss (Kvello, 2007). For å sikre de arbeidsoppgaver som barnevernet er satt til å gjøre kreves det sterk faglighet og utvikling, slik at praksisen barnevernet utøver, holder seg levende og oppdatert. Forskningsbasert oppdatering og evidensbaserte metoder har derav blitt viktige elementer i å fremvise hvorfor faget utøves slik det gjør (Kvello, 2007). Teori vedrørende barns fungering og deres tilknytning står sentralt som barnevernets grunnforståelse. Samspill mellom foreldre og barn blir en viktig parameter på hvordan barn har det, og observasjon av samspill er et sentralt verktøy i barnevernets vurderinger både i utredning og tiltak (Kvello, 2007).

2.4.1 Tilknytningsteori

Tilknytningsteorien har utviklet seg i tiden etter andre verdenskrig med bidrag hovedsakelig fra John Bowlby og Mary Ainsworth (Brandtzæg, Smith & Torsteinson, 2011; Hart & Schwartz, 2009; Broberg, Granquist, Ivarsson & Mothander, 2008).

Tilknytningsteori omhandler prosessen hvor båndet mellom barnet og den/de nærmeste omsorgspersonene utvikles (Broberg et al., 2008). Barnet fødes totalt avhengig av andre og det søker fra første stund kontakt med sin omverden. Hvordan barnets tilknytning utvikles, avhenger av hvem barnet møter og hvordan barnet opplever vedkommendes atferd.

Tilknytningen fremstår som en selektiv og affektiv forbindelse basert på den voksnes

vekselvise rolle som trygg base for utforskning og trygg havn for nærhet (Brandtzæg et al., 2011). Barnets erfaringer i denne vekselvise handling vil danne grunnlag for de indre arbeidsmodeller barnet har omkring det å være i relasjon med andre (Broberg et al., 2008; Hart & Schwartz, 2009). Den formen barnet tilknyttes i kontakten med omsorgspersonen(e) benevnes som tilknytningsstil eller tilknytningsmønster (Kvello, 2007; Broberg et al., 2008). Det er gjerne tre til fire personer barnet knytter seg til, og barnet kan utvikle ulike tilknytningsstil til ulike personer (Kvello, 2007). Tilknytningspersonene er som oftest foreldre og et par andre nære voksne. De voksnes ulike måte å håndtere nærhet og avskjed på kan avgjøre om barnet eksempelvis er trygg i utforskningen sammen med far, men blir engstelig sammen med mor.

I følge tilknytningsteorien opereres det med fire ulike tilknytningsstiler; unnvikende, trygg, ambivalent og desorganisert (Kvello, 2007; Broberg et al., 2008). Forenklet kan man dele tilknytningsmønsteret i to, som trygg eller utrygg, uten at dette redegjøres ytterligere i denne oppgave (Kvello, 2007; Broberg et al., 2008). Den tilknytningsstil som oppstår mellom spedbarn og omsorgspersonene (som oftest foreldrene) leder til utvikling av minnespor i hjernen (Kvello, 2007). Minnespor kan forstås som relasjonell erfaring som barnet generaliserer til å gjelde for alle mennesker (Kvello, 2007). Psykososial fungering påvirkes av disse minnespor, og tilknytningsstilen barnet tidlig har erfart blir generalisert og kan fremstå som barnets personlighet med overføring til relasjoner senere i livet (Kvello, 2007; Hart & Schwartz, 2009). Minnesporene legger dermed føringer, både bevisst og ubevisst, hvordan man forholder seg til andre mennesker (Kvello, 2009).

Tilknytningsteori har de senere år blitt mer tilgjengelig gjennom kjennskap til The Circle of Security (COS) (Powell, Cooper, Hoffman & Marvin, 2014), kalt Trygghetssirkelen på norsk. Gjennom COS har tilknytningsteorien blitt forenklet og grafisk fremstilt som en sirkulær forståelse av barnets interaksjon med omsorgspersonen og gjort tilgjengelig for store deler av verden i hvordan man kan forstå barnets utvikling (Powell et al., 2014). Tilknytning som en sirkulære prosessen vist i trygghetssirkelen, opplever jeg å sammenfalle med den sirkularitet som også senere omtales i tema om kommunikasjon og systemisk praksis.

2.5 Innvandrere og kultur

Innvandrere utgjør ca. 12 % av den norske befolkning (Eriksen & Sajjad, 2015). Innvandrere defineres derav som en minoritet i Norge (Brodtkorb & Rugkåsa, 2009). Ofte kan man tenke

på innvandrere ved at de er ulik den norske befolkning gjennom sitt språk, sin hudfarge og sine klesplagg. Begrepet innvandrere omhandler personer med utenlandsk bakgrunn som er bosatt i Norge, eller personer som er født i Norge men hvor begge foreldre har utenlandsk bakgrunn (Skare, 1996). I dag er også gruppen barn som har en utenlandsk forelder aktuell for barnevernet, da nyere statistikk viser at denne gruppen mottar høyest andel av barnevernets hjelpetiltak (Berg et al., 2017).

Norge, som et flerkulturelt samfunn, har innbyggerne fra over 200 ulike land og selvstyrte regioner (Al-Araki, 2007). Utrykket "innvandrerkultur" blir av denne grunn noe uriktig da det fremkommer hvor mangfoldig innvandringen i Norge er. Innvandrerkultur kan på ingen måte benevnes som *én*, men snarere som mange ulike kulturer, gjennom de land og regioner som er representert. Uavhengig av årsak til innvandreres bakgrunn for å komme til Norge, bærer de alle med seg sin egen kulturelle bakgrunn. Som bosatt i Norge må innvandrere derav håndtere et større spekter av kultur, som for eksempel sin egen opprinnelige kultur, den norske kultur (om man skal tillate seg å benevne den i entall) samt andre kulturer som er representert i Norge (Al-Araki, 2007). Tross håndtering og kjennskap til andre kulturer er det likevel fellestrekk hos de fleste mennesker, at vi har en tendens til å idealisere egen kultur (Eide et al., 2009). Dette ettersom det bygger opp omkring vår identitet, og man kan av den grunn anse andres kultur som uforståelig og uakseptabel (Eide et al., 2009).

Innvandrere i Norge representerer en minoritetskultur, noe som kan ses i sammenheng med samfunnets maktfordeling. Majoritetskulturen legger premisser for samfunnet gjennom sin definisjonsmakt (Brodtkorb & Rugkåsa, 2009). Definisjonsmakt kan forstås som retten til å definere hvordan verden skal se ut, både økonomisk, politisk og kulturelt (Eriksen & Sajjad, 2015). Oppdragerkulturen som er gjeldende blant majoriteten i Norge, vil gjennom definisjonsmakten være førende for hva som anses som riktig eller beste måte å oppdra barn på. Men i motsetning til de norske individorienterte oppvekstbetingelser, har mange innvandrere forankring i kollektivistisk orienterte oppvekstbetingelser (Lidén, 2017). Dette innebærer at de har en familieorientert praksis i oppdragerrollen, mens man her til lands har en barnesentrert praksis hvor barnet blir ansett som selvstendig subjekt både rettslig og sosialt (Berg et al., 2017; Sagberg & Steinsholdt, 2003).

2.6 Kommunikasjon

Ordet kommunikasjon stammer fra latin og betyr å skape noe sammen. I en klassisk kommunikasjonsmodell forenkles det til en lineær forståelse om budskap mellom avsender og mottaker (Dahl, 2013). Fenomenet kommunikasjon og teori omkring kommunikasjon har vært interessant innen flere ulike fagfelt både innenfor naturvitenskapen og samfunnsvitenskapen, ettersom det kan studeres på mange ulike måter (Jensen & Ulleberg, 2011).

Språk blir ofte tenkt på som synonymt med kommunikasjon (Lundby, 1998). Ut fra et sosialkonstruksjonistisk perspektiv er det i språket vi konstruerer vårt syn på verden (Lundby, 1998). Gjennom språket uttrykkes underliggende verdier og forståelser av verden (Salole, 2013). Verdier lar seg ikke alltid lett oversette til nye språk, da de samme ord og uttrykk ikke er gjeldende i alle språk (Salole, 2013). Videre brukes språk ulikt i ulike deler av verden. I lavkontekstkommunikasjon, som stort sett foregår i den vestlige verden, har ord og avtaler høy verdi (Salole, 2013). Ordene blir her vesentlige og budskapet ligger i språkets ordlyd og forstås bokstavlig og ikke i samme grad ut fra sammenhengen eller kommunikasjonskonteksten (Eriksen & Sajjad, 2015). Det motsatte kan oppleves i den ikke vestlige del av verden hvor høyskontekstkommunikasjon er gjeldende.

Høyskontekstkommunikasjon innebærer at kontekst blir mer gjeldende enn ordene (Eriksen & Sajjad, 2015). Her har ordene mindre verdi og språket består mer av indirekte kommunikasjon. Relasjon og sammenhenger har større betydning og man må i større grad lytte til det som blir sagt mellom linjene (Salole, 2013). Et utsagn kan da ikke uten videre forstås bokstavlig (Eriksen & Sajjad, 2015). Et ”ja” blir stort sett tolket bokstavlig i Norge, mens for en person fra et sted med høyskontekstkommunikasjon kan dette betyr ”jeg lytter” (Eriksen & Sajjad, 2015).

Språket er et viktig verktøy når man skal kommunisere, og fravær av felles språk kan gjøre kommunikasjonen vanskelig. Det å lære nytt språk er mer enn det å lære seg nye ord og setninger (Eriksen & Sajjad, 2015). Gjennom kulturell historie hvor bruk av metaforer er gjeldende, blir språkbeherskelse som å mestre en ny ”livsverden” (Eriksen & Sajjad, 2015). I barnevernets møte med flerkulturelle som ikke snakker norsk blir bruk av tolk aktuelt, slik at ord kan oversettes og formidles. Men ettersom kommunikasjon er mer enn bare ord, bør tolken ikke bare være tospråklig men også tokulturell for å ivareta kommunikasjonen best mulig (Dahl, 2013). Bruk av tolk øker også kompleksiteten i kommunikasjonen ettersom ytterligere en person blir deltakende.

2.6.1 Relasjonsorientert kommunikasjonsteori

Gregory Bateson (2005) utvidet forståelsen av kommunikasjon til noe svært innholdsrikt mellom mennesker og kan benevnes som pioner for relasjonsorientert kommunikasjonsteori (Jensen & Ulleberg, 2011; Ulleberg, 2004). Fra enkel lineær forståelse trekkes relasjoner inn i forståelsen av kommunikasjon (Jensen & Ulleberg, 2011). Enhver deltaker i kommunikasjon bringer med seg sin verdensforståelse (Lundby, 1998). Personene som deltar i kommunikasjonen tilfører dermed flere dimensjoner til kompleksiteten. Deltakernes relasjoner til tema, historien, hverandre m.m. blir gjeldende (Jensen & Ulleberg, 2011). Kommunikasjonsperspektivet og relasjonsperspektivet kan på den måten forstås som å henge nøye sammen (Jensen & Ulleberg, 2011). Gjensidighet blir vesentlig ettersom kommunikasjon må forstås sirkulært, da dette fremstår som den mest fruktbare forståelsesramme i den levende verden hvor kommunikasjon foregår (Jensen & Ulleberg, 2011).

Man tolker ut fra hvilken kontekst ordene og språket formidles. Bateson formidlet at ”ingenting har mening uten å se det i en kontekst” (2002:13). Kontekst kan forstås som noe mer enn den fysiske omgivelsen, og Bateson påpeker at begrepet er psykologisk (2005:200). Man kan da tolke kontekst som en meningsbærende ramme for vår forståelse (Jensen & Ulleberg, 2011). For at forandring skal kunne oppstå og vår kontekst være i endring, må det være en forskjell som inntreffer over tid (Bateson, 2005). Men for at dette skal kunne skje må forandringen bli til informasjon, i form av ”en forskel, der gjør en forskel” (Bateson, 2005:445). Eksempelvis vil man som barnevernsansatt kunne få en annerledes forståelse av barneoppdragelse hos flerkulturelle dersom man får ny kunnskap som gir mening om temaet.

Paul Watzlawick, Janet Beavin Bavelas og Don D. Jackson redegjør for den relasjonelle forståelse omkring kommunikasjon i boken ”Pragmatics of Human Communication” (1967) som er dedikert til Bateson. Fem aksiomer for kommunikasjon presenteres. Et aksiom forstås som en grunnsetning som er allment akseptert eller selvinnlysende sann uten å kunne bevises (Alnes, 2018). Aksiom (1) handler om at det er umulig å ikke kommunisere (Watzlawick et al., 1967). Det innebærer at alle ord eller handlinger, eller fravær av disse, har en innholdsmessig verdi. Forståelsen av at ord alene heller ikke eksisterer, hverken i uttalt eller i skriftlig form, er også gjeldende ettersom ord kun står sammen med noe annet, et tonefall, en gest eller lignende (Bateson, 2005). Gjennom ord og språk er man ikke i kontakt med den direkte verden men vår idé, forståelse og tolkning av det som omtales (Ulleberg, 2004). Bateson refererer til Alfred Korzybski sin uttalelse om at ”kartet er ikke terrenget”

(2005:441), for å illustrere at våre ord og forståelser ikke er virkeligheten i seg selv men vår forståelse av den. Relasjoner mellom ansatte og flerkulturelle som omtales i denne studien er informantenes og mine tolkninger av relasjonene, og ikke relasjonene i seg selv.

Aksiom (2) omhandler at det i all kommunikasjon foregår en utveksling av et innhold og et forhold (Watzlawick et al., 1967). I barnevernets samhandling med familier vil det kommuniseres om et tema, et innhold, og om en relasjon, et forhold. Temaet vil påvirke relasjonen og vise versa, som viser til noe av den gjensidighet som ligger i kommunikasjonen. Aksiom (3) vektlegger at det relasjonelle betinges av den enkelte persons punktuering av en rekke hendelser (Watzlawick et al., 1967). Punktuering av hendelser kan forstås som en måte å tolke og forstå hendelser som en årsak til noe annet (Jensen & Ulleberg, 2011). Opplevelsen av relasjonen hos barnevernsansatt og klientfamilie kan oppleves ulikt ut fra hvilke punktueringer som foretas hos begge parter, ettersom tolkningene vil være ulike.

Aksiom (4) vektlegger hvordan vi kommuniserer både digitalt og analogt (Watzlawick et al., 1967). Digital kommunikasjon ble av Bateson brukt om det entydige i kommunikasjonen som kan kodes ved hjelp av entydige tegn som enkeltord, tegn og symbolske handlinger (Jensen & Ulleberg, 2011). Digital kommunikasjon er knyttet til innholdssiden i kommunikasjon og må læres for å forstås (Jensen & Ulleberg, 2011). Analog kommunikasjon er av en annen karakter og forstås som mangetydige uttrykk (Jensen og Ulleberg, 2011). Den analoge kommunikasjonen er så å si all nonverbal kommunikasjon (Watzlawick et al., 1967). Den analoge kommunikasjonen tolkes automatisk og intuitivt og omhandler relasjonen (Jensen & Ulleberg, 2011). Disse to begreper sier noe om dobbeltheten i kommunikasjon. Når man som barnevernsansatt møter nye familier uten samme språk, eller felles digitale kommunikasjon, vil man likevel kunne kommunisere på det analoge plan med de nonverbale uttrykk vi viser og tolker.

Aksiom (5) belyser at all kommunikasjonsmessig samhandling foregår symmetrisk eller komplementært ut basert på deltakernes likhet eller ulikhet (Watzlawick et al., 1967). I symmetrisk samspill punktuerer deltakerne på likhet (Jensen & Ulleberg, 2011). I komplementære samspill punktueres det på ulikhetene for å kunne utfylle hverandre (Jensen & Ulleberg, 2011). I et komplementært samspill betegner man gjerne den ene som ”overordnet” den andre, eksempelvis foreldre og deres barn (Watzlawick et al., 1967). Rollene som barnevernsansatt og familie, vil også bli ansett som en komplementær rolle. Både symmetriske og komplementære roller og relasjoner kan eskalere eller avta basert på

kommunikasjonen og samhandlingen i relasjonen (Jensen & Ulleberg, 2011).

Kommunikasjon mellom barnevernsansatt og klient blir derav vesentlig for opplevelsen av roller i relasjonen.

Med en sirkulær og kontekstuell forståelse av kommunikasjon som noe relasjonelt utvides forståelsen av kommunikasjon ytterligere med de ulike aksiomer. Kommunikasjon fremstår da særdeles kompleks.

2.7 Systemisk praksis

Systemteori består av teorier som omhandler generelle regler innenfor biologiske, mekaniske eller sosiale systemer (Frøyland, 2017) I praksisutøvelsen brukes begrep som ”systemisk forståelse” eller ”systemisk praksis”, noe som ikke innebærer en bestemt teknikk eller metode – men snarere er en måte å tenke på omkring menneskets fungering som medlemmer av systemer (Frøyland, 2017). Batesons sitt bidrag omkring forståelsen av kommunikasjon har hatt stor påvirkning på forståelsen av kommunikasjon i familier (Jensen & Ulleberg, 2011).

Sentralt i systemisk praksis er den sirkulære forståelsen og betydningen av kontekst; hvordan fenomen henger sammen i hverandre og hvordan konteksten påvirker fenomenene (Frøyland, 2017). Systemisk og sirkulær forståelse står i kontrast til, og er en alternativ forståelse fra, den lineære tankegang som vi oftest møter i språket og vår forståelse av hendelser: A fører til B som igjen fører til C. Bateson (2005:432) uttalte: ” Vi lever ikke i et sådant univers, hvor simpel lineær kontrol er mulig. Sådan er livet ikke”.

Mennesket som biologisk vesen, relasjoner mellom mennesker og menneskets relasjon med sine omgivelser var vesentlige for Bateson (Jensen & Ulleberg, 2011). Bateson var opptatt av menneskelige systemer på ulike nivå, og samspillet dem imellom: ”Problemet er systemisk, og løsningen må helt sikkert avhenge af en erkendelse af denne omstendighed.” (Bateson 2005:431). Med dette som utgangspunkt vil den barnevernsansatte kunne forstå barnets vansker eller sårbarheter som del av et samspill som er gjeldende i familien. Bateson (2005:429) uttalte også at ”Mangel på systemisk visdom bliver altid straffet”. Om man som forelder eller barnevernsansatt ikke tar hensyn til den gjensidighet som eksisterer i et samspill, vil det kunne oppstå fastlåste vansker som kan få ytterligere konsekvenser.

Med sirkulær tenkning i systemisk praksis har vi mulighet til å se større deler av helheten og komplekse sammenhenger som foregår mellom mennesker i deres systemer (Frøyland, 2017).

Den sirkulære forståelsen innebærer at det ikke forekommer en begynnelse eller en slutt, men at alt som foregår mellom mennesker kan ses i sammenheng med hverandre (Johnsen & Torsteinsson, 2012). Sammenhengene vi har mulighet til å bli kjent med må ses ut fra den kontekst de befinner seg i (Frøyland, 2017). Gjennom den systemiske praksis har fokuset flyttet seg fra en individ- og egenskapsorientert forståelse til en mer relasjonell, kommunikasjon- og samspillmessig forståelse omkring problemer (Jensen & Ulleberg, 2011). Eksempelvis vil et barn som stadig kommer opp i konflikter kunne forstås som et barn som har det vanskelig og som forsøker å gi uttrykk for behov, snarere enn at det er noe som er galt eller feiler dette barnet.

I dagens vestlige verden har systemisk praksis hatt stor innvirkning på mange fagfelts syn på mennesker og deres familier – også i det barnevernfaglige feltet (Frøyland, 2017). I egen barneverntjeneste er det formulert et verdigrunnlag hvor det står at utøvelse av arbeidet skal være i tråd med kunnskapsgrunnlaget i systemisk tenkning. Noe som innebærer at vi forsøker å hjelpe barn og familier med deres utfordringer, ved å se sammenhenger med kontekst og relasjoner (Frøyland, 2017).

I en barnevernfaglig kontekst gir den systemiske forankringen en større mulighet for å kunne forstå og dermed også bistå de barn og familier vi møter, ved se dem i relasjon til hverandre og sine omgivelser. I relasjon med familiene kan vi sammen være nysgjerrige på deres handlinger, sammenhenger, påvirkninger og opplevelser – og gjennom kjennskap til dette kan nye og alternative handlinger, sammenhenger, påvirkninger og opplevelser skapes. Forståelsen av tilknytningsteori og forståelsen av systemteori flettes dermed sammen i hverdagen, i den systemiske praksisutøvelsen i møte med barn og familier.

2.7.1 Den ikke-vitende posisjon

I systemisk praksis finnes en mengde ulike elementer som kan være aktuelle i den barnevernfaglige kontekst. Jensen og Ulleberg (2011) trekker frem den ikke-vitende posisjon fra språkssystemisk terapi, som nyttig i møte med mennesker som har en annerledes kulturell bakgrunn. Den ikke-vitende posisjon ble utviklet av Harlene Anderson og Harry Goolishian (1992) som en innstilling eller holdning om stor og ekte nysgjerrighet ovenfor klienten og respekten for dennes ekspertise på egen historie. Terapi var utgangspunktet for denne idé, men den har også vist seg å være fruktbar i andre profesjonelle sammenhenger som for eksempel for lærer i elevsamtaler, i klassen eller ved konflikter i barnegrupper (Jensen &

Ulleberg, 2011). Nysgjerrigheten tenkes som et utforskende samspill hvor man forsøker å unngå for hurtig forståelse av problemet gjennom forutinntatte oppfatninger og forventninger, og på den måten i stede innta en søken for å kunne bli informert av klienten (Anderson & Goolishian, 1992). Dette basert på en forståelse av at problemer ikke kan løses men oppløses, som følge av å samtale på en annen måte (Jensen & Ulleberg, 2011).

Anderson (2003) beskriver den ikke-vitende posisjon til å være en samarbeidsorientert tilnærming hvor både klient og terapeut er eksperter på ulike måter: mens klienten har ekspertisen på sin historie og sine erfaringer har terapeuten ekspertise på prosessen og det å engasjere seg i denne prosess. Det betyr ikke at man som profesjonell ikke vet eller holder viten tilbake, men at man snarere har en ydmykhet til den viten man har og hvordan man anvender den (Anderson, 2003). Gjennom nysgjerrig utspørring omkring temaet eller problemet kan både terapeut og klient utforske sammen (Andersen, 2003: Jensen & Ulleberg, 2011). Holdningen kommer til uttrykk i hvordan vi forestiller oss dem, hvordan vi prater og oppfører oss sammen med dem, og hvordan vi reagerer på dem (Anderson, 2003). Noe som videre påvirker den atmosfære som skapes i klientrelasjonen: "Vores relation til klienterne og den terapeutiske proces blev i højere grad præget af samarbejde" (Anderson, 2003:100). Hovedmålet blir ikke en søken etter sannhet, men å etablere en dialog som kan skape muligheter for nye fortellinger hvor forståelse og derav også forandring kan oppstå (Anderson, 2003).

2.8 Makt

Michel Foucault (1972) hevdet at makt bare kan forekomme dersom det finnes motmakt. Foucault anså maktrelasjoner til alltid å være innbygget i andre relasjoner (Jensen, 2005). Han var opptatt av hvordan makten kom til uttrykk i praksis og hvordan makt baserer seg på samhandling i et maktforhold (Lundby, 1998). Sammenhengen mellom kunnskap, språk og makt var vesentlig, ettersom dette legger føringer for definisjonsmakten, hvor makten til å definere "virkeligheten" ligger (Jensen & Ulleberg, 2011). Gjennom denne relasjonelle forståelsen av makt ligger også forståelsen av makt til ikke å være historisk konstant, men i stadig endring (Engebretsen & Heggen, 2012) noe som er i tråd med den systemiske tankegang som er presentert tidligere i kapittelet.

Makt er noe som skjer mellom mennesker og kan forstås som et relasjonelt begrep eller fenomen hvor noen har mulighet til å kontrollere hva, hvordan og om noe skal skje ovenfor

andre (Dahl, 2013). Makten kan vise seg på ulike måter mellom mennesker og i samfunnets strukturer, og i demokratiske forhandlingssamfunn kan makten fremstå som indirekte og tilslørt (Jensen & Ulleberg, 2011; Skytte, 2008). Norge som land fremstår å være lite maktfokusert i sin utforming, gjennom demokratiske prosesser og hvor personer i maktposisjoner fremstår som ”vanlige folk” i gata (Salole, 2013). Det betyr likevel ikke at maktforhold ikke er gjeldende også i vårt land. Kommunal barneverntjeneste befinner seg i et spenningsfelt mellom det å yte hjelp og det å utøve sosial kontroll i sitt vern om barn og unge, og er på den måten tillagt makt gjennom lovgivning (Kvvello, 2007).

I møte mellom profesjonsutøver og bruker, slik som i barnevernet, er relasjonen preget av asymmetri hvor partene ikke er likestilte (Frøyland, 2017; Jensen & Ulleberg, 2011). Definisjonsmakten ligger på denne måten hos den profesjonelle som gjennom observasjoner og vurderinger avgjør barnevernets inngripen i familien. For å utjevne den asymmetriske relasjonen er det i Norge stort fokus på brukermedvirkning som en demokratisk rettighet, slik at relasjonen i større grad preges av likeverd (Jensen & Ulleberg, 2011).

2.9 Tidligere forskning

I fremveksten av det flerkulturelle Norge har det de senere år vært mye fokus på barnevernets kontakt med barn og familier med annen kulturbakgrunn. Forskere har stilt spørsmål ved om det er rom for kulturelle ulikheter og annerledes omsorg i barnevernets normative grunnlag (Skivenes, 2014). Det er blitt hevdet at barnevernet både har hatt for mye og for lite fokus på kultur (Bredal, 2009). At barnevernet har vist for stor respekt for innvandreres kultur og at de derav har sviktet barna, og også at barnevernet ikke har hatt nok kulturell forståelse som har ført til mistenksomhet (Bredal, 2009).

For å finne frem til tidligere forskning som kan være relevant for denne studien har jeg valgt søkeord som kultursensitivitet, barnevern og minoriteter. Søkeordene ble benyttet ved søk på følgende databaser; Google, Google Scholar og Bibsys/Oria.

En tverrnasjonal vignett studie gjennomført ovenfor 713 ansatte i fire land i Europa, har sett på hvordan etnisk bakgrunn påvirket barnevernsarbeidet (Williams & Soydan, 2005). Studien pekte på at ansatte forholdt seg likt til sakene og viet lite plass til etnisitet og kulturell bakgrunn (Williams & Soydan, 2005). Forfatterne av den studien hevdet at den

universalistiske tilnæringsmåten kan være til hinder for kultursensitiv intervensjon (Williams & Soyden, 2005).

Holm-Hansen, Haaland & Myrvold (2007) har utarbeidet en kunnskapsoversikt basert på nasjonal og internasjonal forskning omkring barnevernets arbeid ovenfor familier og barn med ikke-vestlig bakgrunn. Det fokuseres på at tolkning, både språklig og kulturelt, er vesentlig for å bedre kommunikasjonen i møte med flerkulturelle (Holm-Hansen et al., 2007). Kulturkompetansen til sosialarbeideren knyttes til den enkelte yrkesutøverens kunnskap om ulike kulturers særtrekk og benevnes som kultursensitivitet (Holm-Hansen et al., 2007). Kultursensitivitet omtales i studien som en åpen og undersøkende holdning, og å anerkjenne forskjeller uten å fordømme (Holm-Hansen et al., 2007).

Marte Knag Fylkesnes (2011) skrev sin master med tittel "Om gode arbeidsrelasjoner i det flerkulturelle barnevern. Etniske minoritetsforeldre og saksbehandleres erfaringer". Oppgaven peker på "beste praksis" gjennom sine intervju med 6 mødre og deres saksbehandlere, og det gode samarbeidet mellom dem. Studien viser at beste praksis omhandlet (1) foreldrenes opplevelse av at deres ønsker og behov ble tatt på alvor, (2) at de ansatte var tilgjengelige og (3) at informasjon ble gitt på en forståelig og god måte. Jeg tolker hennes funn til å omhandle relasjonell tilrettelegging og relasjonelle ferdigheter. Kulturforskjeller omkring syn på barn og oppdragelse ble ikke sett på som problematisk i de gode samarbeidsrelasjonene i denne studien (Fylkesnes, 2011). Fylkesnes (2011) nevner avslutningsvis hvordan enigheten om "beste praksis" kan forstås på ulike måter, da man vet at ikke alle samarbeid fungerer like positivt som det tilsynelatende kom frem i hennes prosjekt. Relevans for eget prosjekt tenkes ut fra hypotesen om at kultursensitivitet i barnevernet er medvirkende faktor for gode arbeidsrelasjoner i det flerkulturelle barnevernet.

Forsknings- og utviklingsprosjektet "Det nye barnevernet" gjennomført av Nordlandsforskning, tok sikte på å få frem en bred oversikt over familiene som har kontakt med barnevernet (Fauske et al., 2009). Prosjektet er trolig Norges største studie basert på intervjumateriale av barnevernets brukere flere steder i landet (Fauske et al., 2009). Foreldre fra 723 familier deltok i undersøkelsen og flere rapporter er skrevet basert på materialet fra studien (Fauske et al., 2009). Prosjektet var ikke spesifikt rettet mot minoritetsfamilier, men det ble gjort funn i en delrapport som er av interesse for min studie. Den viste at foreldre med ikke-vestlig bakgrunn, i større grad enn norske foreldre, hadde en forestilling om at barnevernet ville ta barna deres (Martinsen, Clifford, Fauske, Lichtwack & Kojan, 2013).

Ikke-vestlige foreldre manglet også kunnskap og forståelse av hva som skjedde i en barnevernssak (Marthinsen et al., 2013).

På oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) utførte Kunnskapscenteret en studie omkring kommunikasjon med minoriteter (Wollscheid, Munthe-Kaas, Hammerstrøm & Noonan, 2013). Dette var en systematisk oversikt med problemstilling og tittel ”Effekt av tiltak for å bedre kommunikasjonen mellom barnefamilier eller enslige unge med minoritetsspråklig bakgrunn og offentlig tjenesteapparat” (Wollscheid et al., 2013). Hensikten med rapporten var å utarbeide en systematisk oversikt på hva forskning sier om effekt av tiltak. Kvalitative studier basert på brukeres opplevelse og erfaring ble ekskludert fra studien (Wollscheid et al., 2013). Rapporten har tatt for seg store mengder data, men hovedfunn i studien baserer seg på fire studier fra USA (Wollscheid et al., 2013). Tre av de fire studiene omhandler ulik bruk av tolketjenester (Wollscheid et al., 2013). Oppsummert kan det ikke trekkes noen klar konklusjon på hvilke tiltak som har større effekt enn andre for å bedre kommunikasjonen mellom minoriteter og hjelpeapparatet, ei heller i hvilken grad resultatene kan overføres til norske forhold (Wollscheid et al., 2013). Rapporten påpeker at det er behov for flere effektstudier for å se hva som kan bedre kommunikasjonen mellom minoriteter og tjenesteapparatet i Norge. Videre trekkes det frem at kommunikasjonsutfordringer i helsetjenesten muligens i større grad omhandler ren språklig natur som lett kan reduseres ved tolk (Wollscheid et al., 2013). Barnevernfeltet trekkes frem som en arena hvor kommunikasjonsutfordringene kan være basert på både språk- og kulturelle aspekter og derav også være vanskeligere å løse (Wollscheid et al., 2013). Det tenkes da at mer helhetlige tiltak vil ha større effekt enn rent lingvistiske tiltak i form av tolk.

Wollscheid et al. (2013) viser til en studie av Edwards, Temple & Alexander (2005) som tar for seg brukeres opplevelser av tolketjenester. Studien viste at opplevelse av gode tolketjenester var knyttet opp til tolkens (1) evnen til å bygge tillit, (2) vise empati, (3) være pro aktive og andre personlige egenskaper (Edwards et al., 2005). I tråd med funn i Fylkesnes sin studie (2011) tolker jeg også her at relasjonelle aspekter og egenskaper er vesentlige for god kommunikasjon mellom minoriteter og hjelpeapparat. Kultursensitivitet som en måte å kommunisere på antas å ha en positiv effekt på relasjonen mellom minoritet og barnevern, og derav anses studien om effekt som relevant for mitt prosjekt.

”Frykten for barnevernet – en undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger” er en del rapport i et større forskningsprosjekt som skal ferdigstilles oktober 2018 (Fylkesnes,

Iversen, Bjørknes & Nygren, 2015). Informantene fra denne rapporten besto av ti foreldre med flyktningbakgrunn fra åtte ulike land i Afrika og Midtøsten. Informantene hadde bodd i Norge mellom 2-17 år og samtlige hadde erfaring med barneverntjenester i bykommuner. Det fremkommer av rapporten at frykten for barnevernet ikke primært var relatert til egne negative erfaringer hos informantene, men snarere en generell oppfatning av frykt til barnevernet som fremstår å være vanlige blant etniske minoritetspersoner (Fylkesnes et al., 2015). Funnene kategoriserte representasjonene av barnevernet i tre undertemaer; (1) barnevernet tar barn, (2) barnevernet går ikke i dialog med foreldre, og (3) barnevernet diskriminerer (Fylkesnes et al., 2015). Oppsummert viser rapportens analyse at frykten for barnevernet forstås i lys av ulike former for krenkelser som fremkommer i de tre undertemaer (Fylkesnes et al., 2015). Hvorvidt frykten for krenkelser er uunngåelige med hensyn til barnevernets anerkjennelse av barnet, stilles det spørsmål om avslutningsvis i rapporten (Fylkesnes et al., 2015). Kjennskap til studiens funn kan øke barnevernets sensitivitet gjennom kjennskap og kunnskap omkring frykt og representasjoner, og slik åpne for nye forståelser av hvordan utfordringene kan møtes (Fylkesnes et al., 2015). Frykt for krenkelser tolker jeg også til å omhandle relasjonelle aspekter som vil være gjeldende for kultursensitivitet, og derav være relevant for min studie. Rapporten påpeker et behov for forskning som undersøker frykten og representasjonene fra andre perspektiver også, eksempelvis mediediskurser, internasjonal kritikk, saksbehandleres erfaringer osv. (Fylkesnes et al., 2015).

Prosjektet ”Myter eller realiteter. Innvandreres møter med barnevernet” (Berg et al., 2017) er gjennomført av NTNU Samfunnsforskning på oppdrag fra Barne-, Ungdom- og familiedirektoratet i perioden 2013 -2017. Rapporten og prosjektet baserer seg på intervjuer med barnevernsansatte, foreldre og ungdommer samt artikler, utredninger, doktoravhandlinger, masteroppgaver, bøker og bokkapitler i hovedsak fra norsk forskning og erfaringer. Prosjektet påpeker at det har blitt avdekket myter og forestillinger som går begge veier, både fra barnevernsansatte og fra utenlandske familier, som bidrar til misforståelser. Det fremkommer av studien at antall omsorgsovertakelser ikke er høyere hos barn med annen kulturell bakgrunn (Berg et al., 2017). Andel barn som mottar hjelpetiltak fra barnevernet er derimot noe høyere blant flerkulturelle enn etniske nordmenn (Berg et al., 2017). Det er likevel påpekt at avstanden mellom disse parter ikke er like stor som man kan anta ut fra det som har kommet frem i massemedia i samme periode (Berg et al., 2017).

Aarset og Bredal (2018) la nylig frem en rapport om barneverntjenesten og fylkesnemndas håndtering av saker om omsorgsovertakelse, i familier med etnisk minoritetsbakgrunn. Studien er ikke en fullstendig kartlegging av barnevernsarbeid, men peker på noen elementer som kan være utfordrende i det flerkulturelle barnevernet (Aarset & Bredal, 2018). Det påpekes at flere saker påvirkes av at barnevernet ikke klarer å etablere en samarbeidsrelasjon og det advares mot å tolke misstillit som en egenskap ved foreldrene (Aarset & Bredal, 2018). Videre trekkes det frem at utviklingsteoretisk forankring og forventinger om foreldres evne til å ta barnets perspektiv står høyt i barnevernet og at dette bør forstås og vurderes med større kultursensitivitet (Aarset & Bredal, 2018).

3 Metode

I dette kapittel vil ”veien til målet” redegjøres, i tråd med begrepet metode sin opprinnelige betydning (Kvale & Brinkmann, 2015). Den kvalitative analysemetoden Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) er valgt. Studien har en fenomenologisk og hermeneutisk vitenskapsteoretisk ramme ved at analysemetoden IPA er tatt i bruk. IPA sin stegvise utforming vil bli presentert, og min praktiske gjennomføring av prosessen blir beskrevet. Avslutningsvis vil validitet, reliabilitet og forskningsetikk legges frem.

3.1 Kvalitativ tilnærming

Med utgangspunkt i min problemstilling; ”*Hvordan opplever ansatte kultursensitivitet i det kommunale barnevern?*”, vil en kvalitativ tilnærming være hensiktsmessig. Et mål i kvalitative tilnærminger er å oppnå en forståelse av sosiale fenomener (Thagaard, 2013). Det å undersøke fenomener som vi søker å forstå litt fyldigere er spesielt egnet for kvalitative metoder (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016). Mitt mål er å gå i dybden og vektlegge betydning omkring ansattes opplevelse av fenomenet kultursensitivitet. Flere prosedyrer i kvalitativ tilnærming er hentet fra kvantitativ metode og tilpasset det som skal studeres; mennesker og menneskelige fenomen som innebærer tolkning (Johannessen et al., 2016).

3.2 Interpretative Phenomenological Analysis

I tråd med mitt vitenskapsteoretiske ståsted ble IPA valgt som analysemetode. IPA ble utviklet på 90-tallet av Jonathan Smith. I tillegg til det fortolkende og fenomenologiske aspektet, er IPA også inspirert fra ideografi som søker dypere, detaljert og spesifikk kunnskap om enkeltfenomen (Smith, Flowers & Larkin, 2009). IPA ønsker at forskeren skal gå så nær som mulig for å belyse og for å forstå enkeltmenneskets opplevelse omkring fenomenet (Smith et al., 2009). Man skal på den måten fortolke den personlige verden, og med det som utgangspunkt fremkommer metodens hermeneutiske, fenomenologiske og ideografiske bakgrunn.

Hermeneutikk er en filosofisk teori omkring forståelse (Krogh, 2014). Hermeneutikken har en lang historie tilbake i antikken med tolking av bibelske tekster (Thomassen, 2006), men har utviklet seg til å gjelde våre tolkninger av verden (Hårtveit & Jensen, 2004). Hermeneutikk som fortolkningslære har en sentral plass i den kvalitative forskning (Krogh, 2014).

Virkeligheten slik den fremstår for den enkelte er gjeldende, og ikke virkeligheten slik den er i seg selv (Hårtveit & Jensen, 2004). Dette stemmer overens med mitt vitenskapsteoretiske ståsted. Ut fra tanken om at det ikke finnes én sannhet, må mening oppstå i en sammenheng og dermed også tolkes ut i fra denne sammenheng (Thagaard, 2013). På den måten blir menneskets forforståelse med i meningsfortolkningen, hvor mening skapes og endres som en sirkulær prosess i den hermeneutiske sirkel (Krogh, 2014). Den hermeneutiske sirkel kan forstås som en sirkulær prosess mellom helhet og del hvor forforståelse er historisk forståelse (Krogh, 2014). Eksempelvis vil egen forforståelse av kultursensitivitet være gjeldende som historisk forståelse i denne studien, men prosessen fører til nye del-elementer som igjen påvirker min helhetsforståelse av begrepet. Fortolkningsmangfoldet i vitenskapen blir legitimt i den hermeneutiske forståelsesformen (Kvale & Brinkmann, 2015).

Fenomenologi er en filosofisk tilnærming til studien av erfaringer (Smith et al., 2009). Den subjektive opplevelsen rundt et fenomen er det vesentlige og bygger på antakelsen om at realiteten er slik mennesket oppfatter den (Thagaard, 2013). Målet er å forstå en dypere mening av enkeltmenneskers erfaringer omkring et fenomen (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016). På denne måten kan man også i fenomenologisk tankegang se for seg en verden med flere subjektive sannheter i motsetning til én sannhet omkring et fenomen. Også dette kan man se at sammenfaller med mitt vitenskapsteoretiske ståsted. I dag fremstår fenomenologien og hermeneutikken å være vevd sammen og noe vanskelig å skille (Hårtveit & Jensen, 2004).

Gjennom intervju av mine informanter og bruk av IPA som analysemetode har jeg forsøkt å komme så nært mine informanter som mulig for å få kjennskap til deres opplevelse av kultursensitivitet i barnevernet. Gjennom denne nærhet har jeg forsøkt å få en dypere forståelse av hvordan mitt utvalg opplever fenomenet. Utvalget har en felles kontekst som jeg selv kjenner til, noe som er i tråd med IPA sin tankegang (Smith et al., 2009).

Analyseprosessen i IPA, som foretas etter at data er innhentet, består av en 6-steps prosess (Smith et al., 2009);

- 1) Lesning og relesing av transkripsjon
- 2) Innledende koding
- 3) Utvikle fremvoksende tema
- 4) Se etter sammenhenger på tvers av fremvoksende tema

- 5) Gå over til neste transkriberte intervju
- 6) Se etter mønster på tvers av kodene fra de transkriberte intervjuene

3.3 Analyse

Analyseprosessen tar utgangspunkt i det transkriberte datamaterialet fra hvert intervju. Transkripsjonsmaterialet fra mine informanter ble skrevet ut på ark i fem ulike farger, slik at fargene representerte hver av informantene (vedlegg 5). Transkripsjonsmaterialet ble også linjenummerert.

Analyseprosessen i IPA består av en fleksibel steg for steg prosedyre hvor essensen er å ha et analytisk fokus (Smith et al., 2009). Selv om metoden ikke må følges slavisk har det vært trygt for meg som første gangs forsker å lene meg på IPA sine stegvise handlinger. Underveis i analyseprosessen, og med bistand fra min veileder og mine medstudenter, har jeg følt meg tryggere og tillatt meg selv en noe mer fleksibel gjennomføring av metoden. Analysens seks stegvise handlinger som er presentert av Smith et al., (2009:82-101) utdypes her. Beskrivelser av egen gjennomføring av stegene beskrives likeså:

1. Den inngående fase omhandler **lesing og re-lesing** for å gjøre seg kjent med de originale dataene fra informantene. Det anbefales også å høre lydfil av intervjuet samtidig som man leser transkripsjonen. Lesingen gjennomføres gjentatte ganger for aktivt å engasjere seg i grunnmaterialet fra informanten.

Jeg startet med å høre lydfil fra første intervju. Deretter gjentok jeg å høre lydfilen fra intervjuet parallelt med at jeg leste det transkriberte materialet fra intervjuet. Når jeg så leste transkripsjonen ytterligere kunne informantens stemme, tone og den mellommenneskelige atmosfære fra intervjuet fremstå som tydelig for meg. Jeg var i denne fasen både aktivt lyttende og nysgjerrig søkende i lesingen av materialet fra informanten.

2. **Innledende koding** er den mest detaljerte og tidkrevende fase hvor man noterer meningsbærende elementer i teksten, også kalt koder. Det anbefales å gjøre dette steg ved hjelp av å lage store marger i transkripsjonsdokumentet. Det fokuseres på at man som forsker har et åpent sinn når man noterer, hvor målet er å få et omfattende og detaljert utvalg av notater og kommentarer fra transkripsjonen.

For å gjennomføre andre steg valgte jeg å feste et halvt A4 ark på venstre side av datamaterialet, som en utvidet venstre marg. Parallelt med at transkriberingen igjen ble lest noterte jeg på arket, slik at noteringene ble plassert i forhold til plasseringen i transkripsjonen. Det ble gjort med tanke på senere steg i prosessen. Den første noteringen besto av meningsfortettinger; nøkkelord, oppsummeringer, utsagn og uttrykk. Selv om noteringene ble noe gjentakende ble de oppført. IPA som fortolkende metode (Smith et al., 2009) tillater meg å tolke informantenes utsagn, og disse fortolkninger bunner ut i mine funn. Alle aspekter som er formidlet av den enkelte informant vil på den måten ikke være presentert da funnene kun representerer et utvalg av mine punktueringer, noe som i seg selv innebærer at andre kan oppfatte informantenes utsagn annerledes (Hårtveit & Jensen, 2004).

Jeg ble anbefalt av veileder å gjennomføre steg to og tre samtidig ettersom man kan anse dem til å henge sammen. Jeg lykkes ikke med denne parallelle prosessen, ettersom jeg i andre steg opplevde å være for fokusert på informantens utsagn til kunne ha et eget fokus på hva jeg knyttet dette opp mot.

3. For å **utvikle fremvoksende tema** anbefales det å bruke høyre marg. Her forsøker man å redusere graden av detaljert informasjon fra kodene som man har samlet i venstre marg ved forrige steg. Den fortolkende prosess blir enda mer gjeldende ettersom forskeren har fjerner seg ytterligere fra råmaterialet, og temaene i større grad omhandler forskerens forståelse av informantenes utsagn.

Tredje steg ble gjennomført på høyre side av transkripsjonsteksten. Som i foregående steg ble et halvt A4 ark festet på som en forlengelse av høyre marg. Basert på de første noteringer på venstre side ble fremvoksende tema notert på høyre side. Fremvoksende tema omhandlet mine tolkninger og koblinger til teori.

På dette stadiet valgte jeg å gjenta steg to og tre med samme transkripsjon, men med nye marger. Dette valget ble gjennomført som en måte å kunne være ekstra kritisk til eget analytisk blikk, samtidig som tryggheten på å gjennomføre analysen økte. Etter å ha tatt en ny gjennomgang av transkripsjonen sammenlignet jeg mine notater fra første gjennomføring for å se om jeg registrerte andre eller nye aspekter i teksten.

4. Det neste steg omhandler å **se etter sammenhenger på tvers av fremvoksende tema**. Basert på den kronologiske registreringen av tema fra råmaterialet i tredje steg, kan forskeren nå sette sammen tema ut fra hvilke som fremstår å passe sammen. Basert på

studiens problemstilling velges de tema som fremstår relevante, mens andre tema kan legges til side.

Jeg valgte å gjennomføre dette steg noe annerledes, gjennom å skrive et kort resymé om de tema og teorier jeg tolket den aktuelle informant til å være opptatt av.

5. Så sant man har flere informanter, noe man oftest har, skal man så **gå over til neste transkriberte intervju** og gjenta steg 1 til 4 helt til samtlige transkripsjoner er analysert.

IPA's ideografiske tilhørighet tilsier en anbefaling av detaljert analyse på hver enkelt transkripsjon før man starter med et overordnet blikk i prosessen (Smith et al., 2009). Jeg gjentok så de samme ovennevnte steg på de øvrige transkripsjoner, i tråd med femte steg av prosessen. Jeg satt da igjen med fem analyserte transkripsjoner med notater på venstre og høyre side for teksten (vedlegg 6).

6. Siste steg fremstår som en kreativ fase hvor man skal **se etter mønster på tvers av kodene til de transkriberte intervjuene**. Dette for å finne kategoriseringer basert på sammenhengende tema, utfyllende tema og de mest fremtredende tema fra samtlige transkripsjoner. Kategoriseringen gjøres gjerne ved å samle alle koder i venstre marg fra transkripsjonene og legge dem utover for å få et overblikk. Basert på mønster og sammenhenger blir de noteringer som passer sammen samlet og navngitt i hovedkategorier og underkategorier.

For å gjennomføre steg seks ble alle koder fra venstre side på samtlige transkripsjoner klippet ut. Jeg valgte å klippe slik at farge og linjenummer fra det transkriberte materialet fremkom på hver kode. På den måten ble det tydelig hvem kodene representerte av informantene, samt hvor i intervjuet koden ble formidlet. Alle koder ble så lagt ut over et stort område på gulvet, for at jeg skulle kunne få et overblikk og se etter mønster og sammenhenger i samtlige koder. De koder som passet sammen ble samlet, og identifisert med navn passende for samlingen. Dette steget opplevdes å være en omfattende prosess i seg selv, og jeg brukte god tid på å samle og navngi kategoriene ut fra meningsinnhold. Kategoriene ble delt inn og underkategorier ble satt opp. Etter grundige gjennomganger endte jeg opp med seks kategorier som ble mine funn. I denne fasen ble det naturlig å sammenligne de navngitte kategoriene mine med noteringer fra høyre marg og de ulike resymeene Dette for å sjekke om mine tolkninger av teori og tema også fremsto som ivaretatt i de kategorier jeg hadde satt sammen.

Dallos og Vetere (2005) presenterer stegene i IPA noe annerledes, noe som kan være i tråd med Smith sin beskrivelse av metoden som fleksibel. Jeg har støttet meg til begge beskrivelser i gjennomføringen, men velger å presentere Smith (et al., 2009) sin fremstilling her. Dette valg er gjort basert på min vurdering om at stegene er ivaretatt gjennom Smith (et al., 2009) sin redegjørelse samt egne beskrivelser av denne studiens prosess.

3.4 Rekruttering og presentasjon av utvalg

For å belyse problemstillingen ble det foretatt rekruttering av et strategisk utvalg av informanter, noe som innebærer en selektiv utvelgelse basert på kvalifikasjoner i tråd med fenomenet som skal undersøkes (Thagaard, 2013). Jeg ønsket å intervju ansatte i kommunalt barnevern. Øvrige inklusjonskriterier var minimum 3 års høyere utdanning og minimum 2 års erfaring fra kommunalt barnevern. Jeg ønsket ikke spesifikt informanter med bakgrunn som familierapeuter, ettersom de fleste ansatte i kommunalt barnevern ikke innehar denne kvalifikasjonen. Varighet på erfaring ble satt for å kunne forsikre meg om at informantene hadde erfaring med temaet jeg ønsket å belyse. Det ideografiske ståsted til IPA tilsier at utvalg kan være av liten skala for å belyse et fenomen i en spesifikk kontekst (Smith et al., 2009). Dette samsvarer med kvalitative metoder generelt, ettersom mengden ikke må gå på bekostning av den omfattende analyse som skal gjennomføres (Thagaard, 2013). Jeg ønsket å intervju 5 personer.

I rekrutteringsprosessen kontaktet jeg barnevernledere i syv ulike kommuner per e-post. Der informerte jeg om mitt prosjekt og min problemstilling, samt la ved et informasjonsbrev (vedlegg 2) som ble bedt videreformidlet til ansatte i tjenesten. Dette ble gjort ut fra tanken om at potensielle informanter selv kunne ta kontakt for deltakelse og for å ivareta deres anonymitet. På den måten kunne kommuners deltakelse i prosjektet kun være kjent for informantene selv. Tre informanter ble rekruttert på denne måten. Det kom frem at to av informantene hadde blitt tildelt oppgaven om å delta fra sin tjeneste. Ytterligere to informanter ble rekruttert gjennom bekjente som kjente til mitt prosjekt. Totalt ble fem informanter som passet inkluderingskriteriene rekruttert; tre kvinner og to menn. To informanter kjente jeg til fra før, ettersom jeg selv arbeider i det kommunale barnevernet. Alle informanter var nordmenn, selv om dette ikke spesifikt var etterspurt.

For å ivareta informantene og krav om anonymitet har alle identifiserende navn blitt endret i fremstillingen av prosjektet. Likeså er alder og varighet av arbeidserfaringer justert. De fem

informantene representerer fire ulike kommuner hvor de kommunale barneverntjenestene kan kategoriseres som to store og to mellomstore tjenester. Første initial i de fiktive navn er fordelt alfabetisk ut i fra hvilket nummer som informant han/hun representerer. Det vil si at første informant begynner på A, andre informant begynner på B etc. Presentasjon av informantene:

1. **Anne** er 34 år og har 10 års erfaring fra kommunalt barnevern. Hun har utdanning på masternivå med relevant fordypning i forhold til prosjektets tema. Hun er i dag ansatt i en fagstilling som innebærer mindre direkte kontakt med barnevernets brukere. Hun arbeider i en stor kommune.
2. **Berit** er 32 år og har 2 års erfaring fra kommunalt barnevern og 8 års annen relevant erfaring. Hun har utdanning på masternivå med relevant fordypning i forhold til prosjektets tema. Hennes stilling i en mellomstor kommune innebærer stor grad av direkte kontakt med barnevernets brukere.
3. **Carl** er 49 år og har 6 års erfaring fra kommunalt barnevern og 25 års annen relevant erfaring. Han har utdanning på bachelornivå og hans stilling i en mellomstor kommune innebærer stor grad av direkte kontakt med barnevernets brukere.
4. **David** er 56 år og har 10 års erfaring fra kommunalt barnevern og 20 års annen relevant erfaring. Han har utdanning på bachelornivå samt videreutdanning. Hans stilling i en stor kommune innebærer stor grad av direkte kontakt med barnevernets brukere.
5. **Eva** er 47 år og har 20 års erfaring fra kommunalt barnevern og 5 års annen relevant erfaring. Hun har utdanning på bachelornivå med videreutdanning relevant for prosjektets tema. Hennes stilling i en stor kommune innebærer stor grad av direkte kontakt med barnevernets brukere.

3.5 Intervjuguide og forskningsintervju

Intervjuguide (vedlegg 3) ble utarbeidet omkring tema jeg ønsket å få belyst i forsøk på å kunne besvare min problemstilling. Spørsmålene var også utarbeidet med utgangspunkt i mine tre forskningsspørsmål. Intervjuguidens spørsmål bør i kvalitative intervju utformes på en måte som tilrettelegger for informantenes refleksjoner og fylldige beskrivelser (Thagaard, 2013). Thagaard (2013) anbefaler en dramaturgi i intervjuguiden hvor det emosjonelle nivået utvikles gjennom intervjuprosessen. Jeg startet derfor med konkrete spørsmål omkring bakgrunn og erfaring, for så å stille åpne spørsmål omkring studiets tema. Spørsmålene gikk på den måten fra å omhandle konkrete tema til å gå over til spørsmål som krevde større grad av fortrolighet, for så å avrunde med mer nøytrale elementer. Intervjuguiden ble også utarbeidet for å passe til kravene for semi- strukturerte intervju. Et semi-strukturert intervju

gir muligheter for fleksibilitet i utspørringen, hvor oppfølging av spørsmål for å komme nær informantens forståelse er gjeldende (Johannessen et al., 2016). Alle spørsmål er derav ikke forutbestemt men styres ut fra det som fremkommer av informanten i intervjuet.

Intervjuguiden besto av seks refleksive hovedspørsmål med utgangspunkt fra min problemstilling og mine forskningsspørsmål. Ytterligere spørsmål ble stilt basert på informantenes svar på hovedspørsmålene, noe som gav mulighet til å utforske informantenes opplevelser mer i dybden. Utkast til intervjuguide ble sendt veileder og gjennomgått med kollegaer og medstudenter. På den måten ble utforming, spørsmål, formuleringer og gjennomføringer testet ut i forkant av intervjuene.

Et kvalitativt forskningsintervju har som mål å få frem intervjupersonens erfaringer og perspektiver (Kvale & Brinkmann, 2015). Etter å ha fått kontakt med informantene ble tid og sted for intervju avtalt per e-post, telefon og sms. Ytterligere informasjon enn det som fremkom av informasjonsbrevet ble ikke formidlet og ei heller etterspurt. Tanken min bak dette var å redusere faren for å gå glipp av nyttige utsagn forut for gjennomføring av intervju, samt ei heller å påvirke informantenes syn på temaet i prosjektet. Samtlige informanter ønsket å gjennomføre intervjuet på egen arbeidsplass, noe som ble imøtekommet da det lot seg gjennomføre i et skjermet rom. Et skjermet rom ble etterspurt av meg for å sikre både anonymitet til informanten og for å beskytte intervjuprosessen fra forstyrrelser.

Intervjuene ble tatt opp på lydfil ved hjelp av diktafon. Jeg laminerte intervjuguiden for å unngå unødvendig papirstøy på lydfilen. De to første informantene ble tilbudt å lese de åpne hovedspørsmålene, men takket nei til dette. I de påfølgende intervju unnlot jeg å gi denne muligheten, da intervjuene fremsto å fungere bra uten. Intervjuene varte fra 42 til 90 minutter og ble gjennomført over en periode på to måneder.

3.6 Etisk godkjenning

I forkant av intervjuene ble det søkt om godkjenning fra Norsk senter for forskningsdata (NSD), for å kunne gjennomføre studien. Godkjenning (vedlegg 1) og kommentarer fra NSD samt samtykkeskjema (vedlegg 4) ble gjennomgått med informantene. Samtykkeskjema, med informasjon om muligheten til når som helst å kunne trekke seg fra studiet (Thagaard, 2013), ble også underskrevet av informantene.

3.7 Transkribering

Lydfilene ble transkribert fra muntlig til skriftlig form slik at studiets materiale ble klargjort for analysing (Kvale & Brinkmann, 2015). Transkribering er en omfattende handling hvor man som forsker har mulighet til å få en ekstra god oversikt over materialet gjennom transkriberingsprosessen. Kvale og Brinkmann (2015) påpeker hvordan meningsanalysen alt kan starte under transkriberingen dersom man gjennomfører dette selv, ettersom man vil kunne få tanker omkring de sosiale og emosjonelle aspektene fra intervjusituasjonen.

Jeg valgte å utføre samtlige transkripsjoner på egenhånd, noe som gav meg følelse av å få ekstra god kjennskap til informantenes ulike opplevelser. Transkripsjonene ble gjennomført i etterkant av hvert intervju. Fra muntlig tale til skriftlig form valgte jeg å transkribere det uttalte på bokmål, selv om informantene hadde ulike dialekter. Dette ble gjort av hensyn til lesbarhet og anonymitet. Stedsnavn og egennavn har også blitt utelatt for å ivareta informantenes anonymitet. Utover det ble transkriberingen forsøkt gjennomført så direkte som mulig, hvor intervjupersonens "eh", "mm" og "hm" er tatt med. Pauser i uttalelsene har blitt markert med punktum hvor et sekunds pause markeres med et punktum, to sekunds pause markeres med to punktum etc. Øvrig tegnsetting er satt på bakgrunn av min tolkning og forståelse av den muntlige flyt i språket til informantene. Etter gjennomført intervju ble samtlige informanter tilbudt muligheten til å få tilsendt sine intervju ferdig transkribert, noe ingen ønsket å benytte seg av.

3.8 Validitet og Reliabilitet

Forskningsmessig validitet og reliabilitet kan oversettes og forstås som et studies troverdighet og pålitelighet (Johannessen et al., 2016). Troverdighet omhandler hvorvidt studiets tolkninger fremstår som gyldige, samt hvorvidt tolkningene kan oppleves som mulige å overføre til lignende sammenhenger (Thagaard, 2013). Etterprøvbarehet i kvalitative studier er derimot ikke i samme grad mulig som i kvantitative, ettersom det er forskeren selv som er brukt som instrument i datainnsamling og analyse prosessen (Johannessen et al., 2016). Pålitelighet omhandler hvorvidt studiet fremstår gjennomført på en tillitsvekkende måte (Thagaard, 2013).

For å gjøre min studie så valid og pålitelig som mulig, har jeg forsøkt å være tro mot de etiske aspekter i kvalitativ forskning som er gjeldende (se pkt. 3.9). Jeg har også forsøkt å tydeliggjøre alle mine steg i hele studieprosessen ved å legge frem en detaljert redegjørelse av

det jeg har fortatt meg. På denne måten gjøres prosessen så transparent som mulig, slik at lesere kan vurdere validitet og pålitelighet i min gjennomføring steg for steg (Johannessen, et al., 2016; Thagaard, 2013).

3.9 Forskningsetiske aspekter

Som for all annen virksomhet, må også forskning forholde seg til regler og retningslinjer for å ivareta etiske aspekter ved gjennomføringen (Johannessen et al., 2016). Kvalitative forskningsprosjekter må følge samme etiske retningslinjer som andre prosjekter (Thagaard, 2013). Før oppstart av studiet ble søknad om godkjenning sendt til NSD.

Det er tre etiske aspekter som fremheves i forskning som direkte berører mennesker: (1) selvbestemmelse, (2) anonymitet og (3) ansvar for konsekvenser (Johannessen et al., 2016:85). Videre kan kvaliteten på forskningen ses i lys av forskerens integritet (Kvale & Brinkmann, 2015). Samtlige informanter ble informert om at deltakelse var frivillig og at de når som helst i prosessen kan trekke sitt samtykke. Dette ble skriftlig formidlet i både informasjonsbrev og i samtykkeskjema. Det ble også formidlet muntlig i forkant av intervjugjennomføringen.

Anonymiteten ble forsøkt ivaretatt allerede før utvelgelsen av informanter ble foretatt. Dette var årsaken til at jeg ønsket potensielle informanter til selv å ta kontakt med meg etter min henvendelse til de kommunale barneverntjenestene. Det viste seg likevel at to av informantene var tildelt oppgaven med å følge mitt prosjekt opp. Ettersom det var tilfelle, ble det tydelig for meg at informasjon om frivillighet var ekstra viktig å formidle.

Mulige konsekvenser for informantene, både fysisk og psykisk, skal vurderes i forkant av deres deltakelse (Thagaard, 2013). Som gjennomfører av prosjektet har det vært mitt ansvar å vurdere i hvilken grad mine informanter ville kunne bli berørt av studiets tema og mine spørsmål. Mine vurderinger har vært at ingen av informantene har risikert følger av negativ art ved sin deltakelse. Dette basert på mitt valg av tema som fremstår å være av relativ nøytral karakter.

Tross min vurdering av tema som nøytralt, har det vært viktig å være bevisst andre aspekter ved forskningen som ikke har vært nøytral. Eksempelvis at jeg forsker på eget fagfelt samt at jeg har kjennskap til noen informanter. Det at jeg kjente to av mine informanter vil kunne ha vært av betydning for deres opplevelse i deltakelse og gjennomføring av intervju, likeledes

som det også påvirket meg i min rolle som intervjuer. Bevissthet omkring dette var viktig i min gjennomføring. Forskningsintervjuet anses som et asymmetrisk treffpunkt som vil prege atmosfære og kommunikasjon mellom intervjuer og informant (Kvale & Brinkmann, 2015). Planlegging, gjennomføring og bearbeiding av min studie vil gjenspeiles i fremleggingen og vurderes deretter. Prosessen er forsøkt fremlagt så transparent som mulig for å ivareta min integritet som forsker.

4 Analyse og presentasjon av funn

I dette kapittel vil jeg presentere analysen og de seks funn jeg har identifisert ved hjelp av IPA. Problemstillingen som dannet utgangspunktet for analysen var:

”Hvordan opplever ansatte utøvelsen av kultursensitivitet i det kommunale barnevern?”

I tillegg hadde jeg følgende tre forskningsspørsmål; (1) Hvilke muligheter og/eller begrensninger gir kultursensitivitet i en barnevern kontekst? (2) Hvordan oppleves barnevernets evne til å kunne håndtere fremveksten av det flerkulturelle Norge? og (3) Hvilke hensyn eller verdier i norsk barnevern risikerer å opphøre som følge av den økte globaliseringen?

Ved hjelp av stegene i IPA ble følgende seks hovedfunn analysert frem:

1. Kultursensitivt, men vanskelig definerbart
2. Det er i de personlige møter med klienter at kultursensitivitet blir gjeldende
3. Barnevernet må være i bevegelse når vår kultur er i endring
4. Barnevernet må være åpne for at det er flere måter å oppdra et barn på
5. Egne erfaringer påvirker utøvelsen av kultursensitivt barnevern
6. For å forstå mennesker fra andre kulturer, må man våge å spørre

Hvert funn illustreres ved hjelp av sitat fra informantene. Sitatene har jeg forsøkt å gjøres så lesbare som mulig, ved å utelate en del lyder som ”eh” og ”hm”. Når dveling eller opplevelse av usikkerhet fremstår som vesentlige for innhold, har jeg likevel valgt å ta dette med. Mindre pauser markeres med enkeltstående punktum. Lengre pauser utvides med punktum i rekke (.. for to sekund, ... for tre sekund etc.). I enkelte sitat har jeg også valgt å utelate deler av teksten, dersom jeg har tolket innholdet som irrelevant i forhold til det øvrige meningsinnhold. Dette markeres i teksten ved (...).

4.1 Kultursensitivt, men vanskelig definerbart

Jeg opplevde at samtlige informanter gav tydelig uttrykk for at barnevernet skulle være kultursensitivt. Informantene satte ord på at man som ansatt i barnevernet kan oppleve flere forventninger til hvordan utøvelsen av arbeidet skal gjennomføres. Det er forventninger fra blant annet departement, politikere, ledere, kollegaer og familiene man arbeider med. Noen

forventninger kan være tydelig formulert mens andre forventninger kan fremstå uklare. Informantenes utsagn om kultursensitivt barnevern ble formidlet som noe positivt, slik som David her uttrykker:

Jeg tenker det er en bra ting. Fordi at.. det er en del momenter som gjerne bør vies mer oppmerksomhet når det gjelder en annen kultur enn den norske. For vi ser det ut fra vårt ståsted (David, 17-21).

Jeg fikk en opplevelse av at informantene anså begrepet kultur som tydelig, men at de også gav uttrykk for en usikkerhet omkring forståelsen av begrepet. De omtalte kultur som et mye brukt ord, men problematiserte samtidig hvor mye man kunne legge i begrepet. Som uttrykt av Berit: "... kultur er vanskelig, å på en måte ordfeste" (linjenr.136). Jeg tolket de andre informantene også til å gi uttrykk for det vide innholdsmessige spenn begrepet har. Anne omtalte begrepet som "flytende" (linjenr.137), noe jeg forstår som en beskrivelse av kultur som stadig bevegelig og at det derav kan være vanskelig å definere.

Ingen av informantene gav konkret uttrykk for alle aspekter de la i begrepet kultur, og dette ble heller ikke spurt om i intervjuene. Jeg opplevde likevel at informantene omtalte kultur på en todelt måte. Både som et allmenn kjent ord med tydelig innhold på den ene siden, og som et ord med stor grad av variert innhold basert på tolkning, på den andre siden. Denne fortolkningsmuligheten opplevde jeg også at informantene trakk frem ved begrepet kultursensitivitet. Dermed fremsto kultursensitivitet i barnevernet som en variert utøvelse, basert på hvordan man som ansatt tolket begrepet, som eksemplifisert ved utsagn fra Berit:

(...) ja dette med kultursensitivitet. Ikke nødvendigvis bare med minoritetsfamilier. Det er kulturforskjeller mellom meg og andre familier og mellom meg og deg også (...) og det kan jo på en måte være vanskelig, for min oppfattelse av kultursensitivitet er en ting, mens andre kan oppfatte det på en annen måte. Så det er jo på en måte den skjønsmessige tolkningen som kan være en skummel fallgrube, tenker jeg (Berit, linjenr.22-28).

Berit gir uttrykk for at kultur omhandler oss alle, og derfor også de ansatte i barnevernet. Dette var noe de andre informantene også fremhevet. Det oppleves som informantene på denne måten forsår kulturbegrepet som svært utstrakt og altomfattende, i og med at det gjelder oss alle på veldig mange områder. Alle informantene omtalte også kultur på ulike nivå: individ-, gruppe- og samfunnsnivå. Dette kom til uttrykk i form av informantenes beskrivelser av ulike kulturer mellom enkeltmennesker, familier og folkeslag.

Kommunikasjon trekkes av informantene frem som en av de største utfordringene i møte med minoriteter. Etersom samtalen er en av de viktigste arbeidsredskaper i relasjonelle yrker, vil man kunne tenke at kommunikasjonen påvirke ansattes utøvelse av kultursensitivitet. Men foruten de rent språklige utfordringer, med eller uten bruk av tolk, trekkes også den enkeltes holdninger frem, som Carl her uttaler:

(...) hele veien må utfordre våre egne holdninger. Hvordan man er i kontakt med andre uansett. (...) Hvordan er jeg i kontakt med andre som kommer med hijab (...) for eksempel. For du er ikke akkurat den samme som du er med noen andre (Carl, linjenr.75-78).

Jeg tolker Carls utsagn til å favne noe av det abstrakte som kan forstås ved kultursensitivitet, som for eksempel verdier og menneskesyn. I motsetning til språket, som er konkret, fremstår våre holdninger som en mer skjult side av begrepet kultursensitivitet.

Tross opplevelsen av bevegelse i hva man legger i begrepet kultur opplever jeg likevel også at uttrykket omtales som noe statisk hos informantene. Det fremstår som noe fastsatt som skal kunne være overførbart til andre mennesker, og på den måten altså ikke være like bevegelig i praksis. Dette kommer frem i Berit sin uttalelse:

Det jeg kjenner på, er jo. Jeg er.. Det jeg ofte er redd for, er på en måte .. tolke feil. På hva er, på hva er kultur og hva er ikke kultur? (...) Jeg merker det når jeg har jobbet med enslige, minoritetsfamilier, at en familie kan gjerne ha en måte å være på. Og så treffer du en annen familie fra samme land men fra en annen by, så er de en helt annen måte å være på. Men begge sier at dette er kulturbetinget. Da er det (...) hva er det som egentlig er kulturen? For det er jo kulturelle forskjeller i landet også. Så jeg kjenner litt på den. Hva er.. hva kan de bare legge til kulturen for det er veldig lett å si,

at dette er kulturen vår, og hva er det som ikke er? Den tolkningen.. ja, det tolkningsområdet, og det rommet der synes jeg er skummelt (Berit, linje nr. 120-127).

I overnevnte sitat beskriver Berit forventningen sin om kulturen som statisk og som derav overførbar på familie nivå. Lignende uttrykk opplevde jeg å tolke hos de andre informanter også, hvor generaliserte fremstillinger av ulike folkegrupper ble formidlet. Slike uttalelser fremsto å være i kontrast til deres øvrige uttalelser, hvor samtlige gav uttrykk for en forståelse av kultur til å være ulik fra familie til familie. Likeså forståelsen av kultur som et fenomen i stadig bevegelse og utvikling. Det oppleves som om teoretiske beskrivelser ikke samsvarer med praktiske erfaringer hos informantene.

Det fremstår som om begrepet kultursensitivitet tolkes ulikt hos informantene. Det oppleves som uklart hva kultursensitivitet innebar i hverdagen som barnevernsansatt. Begrepet kultursensitivitet og sensitivitet ble omtalt om hverandre, men sistnevnte ble hyppigst brukt av samtlige informanter. Begrepet kultursensitivitet fremsto derav ikke å være like internalisert som begrepet sensitivitet, samtidig som jeg også tolket informantenes bruk av sensitivitet som en forkortelse for begrepet kultursensitivitet. Anne gav uttrykk for at man i utgangspunktet burde kunne forvente at det å være sensitiv var noe som også favnet det å være kultursensitiv. Berit beskrev derimot kultursensitivitet til å favne mer enn det å være sensitiv. Når tolkningene ble uttrykt ulikt vil forventningene kunne være ulike og videre også utøvelsen være ulik, slik som Anne her påpeker:

(...) i forhold til de forventninger som er til oss... Noen ganger når du har denne diskusjonen om at barnevernet skal være så kultursensitivt, så... Jeg synes de diskusjonene er vanskelige når de kommer til oss som jobber i barnevernet, fordi, for det første så er de veldig lite konkrete. Barnevernet må være veldig mye mer kultursensitive. Hva betyr det? Hva mener de? At vi skal bli flinkere til å forstå andre kulturer, er det, det de mener? At vi skal bli flinkere til å tenke alternativt innenfor den boksen som barnevernet arbeider? Er det å tilpasse hjelpetiltak bedre? Å gi informasjon bedre eller på en annen måte, til familier som kanskje har språklige vansker og slikt. Er det, det de mener? Jeg vil gjerne ha litt mer konkret for å kunne imøtekomme det (Anne, linje nr.408-415).

Annes spesifikke ønske om en mer konkret beskrivelse av forventninger til begrepet kultursensitivitet forstår jeg som en frustrasjon over barnevernets rolle. Annes utsagn står i kontrast til de øvrige informantene, da hun er den eneste som etterlyser en konkret beskrivelse av hva kultursensitivitet skal innebære. Berit sitt tidligere utsagn om at kultursensitivitet kan tolkes individuelt sier også, noe om at forventninger ikke kan forstås tydelig definert. De andre informantene uttrykker også, i likhet med Anne og Berit, en uklarhet i hvordan kultursensitivitet i barnevernet har vært, er eller skal bli. Samtidig var selvsagtheten over at kultursensitivitet skulle bli utøvd gjeldende. Informantene uttalte at kultursensitivitet ble utøvd i barnevernet tilbake i tid også, selv om begrepet ikke ble brukt da. Viktigheten av utøvelsen av kultursensitivitet, fremsto derimot for informantene, til å ha økt den siste tid.

4.2 Det er i de personlige møter med klienter at kultursensitivitet blir gjeldende

Jeg tolket samtlige informanter til å gi uttrykk for at kultursensitivitet hadde påvirkning på de personlige møtene med klienter. Å være sensitiv i møtet med de mennesker man som ansatt skal samarbeide med ble av informantene omtalt som en gitt sannhet ut fra rollen som barnevernsansatt. Sensitivitet ovenfor flerkulturelle fremsto som ekstra viktig. Carl gir uttrykk for at ”du må hele tiden være bevisst på mange ting som skjer i den.. dialogen med andre kulturer”(linje nr. s3-4). Jeg forstår Carl sitt utsagn som uttrykk for et kulturelt hensyn som bør ivaretas i form av kulturell sensitivitet i møte med minoriteter.

Eva dvelte ved begrepene; ”... sensitivitet, kultursensitivitet... Jeg føler det henger litt sammen (...) i det individuelle møtet med den familien...” (linjenr.30-31). Jeg tolket også at de øvrige informanter, med sin bruk av begrepene ”sensitivt barnevern” og ”kultursensitivt barnevern”, kunne ha vansker med å skille begrepene. Det oppleves som flere informanter måtte gruble over hvordan de skilte eller ikke skilte disse begrepene. I likhet med Eva fremsto det likevel som en felles oppfattelse blant informantene, om at sensitivitet var noe som påvirker de personlige møtene. Som her eksemplifisert av Anne:

(...) Det er så ofte at bak slike uttalelser eller slike problemstillinger, hvis vi klarer å gjøre jobben vår i forhold til å være sensitiv, og slik sett skape tillit, og dette kan ta tid. Så ender man opp med å få lov å gå den veien sammen med dem da. Veldig spennende (Anne, linje nr.336-338).

Anne viste i dette utsagnet til et konkret eksempel hvor et barn hadde fortalt om fysisk vold, og hvor kontakten med foreldre omhandlet kulturelt betinget bruk av oppdragervold. Her trekkes sammenhengen med det å være sensitiv i den personlige kontakt, til det å oppnå tillit med dem man møter. Tillit ble forstått som en nødvendighet for å kunne få til et samarbeid (se også funn 6). Jeg tolket informantenes utsagn om sensitivitet til å omhandle en varsom og positiv tilnærming i de personlige relasjonene.

Samtlige informanter omtalte kommunikasjonen i de enkelte treffpunkt som vesentlige for at ansattes sensitivitet skulle kunne komme til uttrykk. Kommunikasjon er et omfattende fagområde, og det ble omtalt som ekstra sårbart ovenfor minoriteter. Informantene trakk frem viktigheten av at ansattes bevissthet på egne forståelser og holdninger, ettersom dette ville komme til uttrykk i kommunikasjonen. Carl eksemplifiserer hvordan bevisstheten på kommunikasjon kan få konsekvenser:

Det var enslige mindreårige som kom og skulle til politiet. Og vi hadde jo forestilt at dette var en god ting, for vi visste jo hva som skulle skje. Men disse guttene som skulle der (...) hadde ikke sovet på en uke (...) Og da politiet sto der og smilte og gav dem skoleboller og brus så ble det totalt krasj. (...) Det er bare et eksempel på at vi ikke bruker den kommunikasjonen riktig (Carl, linjenr.21-26).

I eksempelet fra Carl forsto jeg at guttene som ble omtalt hadde en annen forståelse av hva politiet kunne eller skulle gjøre. Dette kan henge sammen med guttenes personlige erfaringer og forståelse av verden. Det kan ses på som et annet aspekt i det å utøve kommunikasjon som er sensitiv og kultursensitiv. Bevissthet eller oppmerksomhet på andres forståelse av verden ble av informantene omtalt som en måte å kunne ha sensitiv tilnærming i de individuelle møtene. Det individuelle aspektet og de personlige møtene vil bli påvirket av dette, slik som David uttrykker:

Den bakgrunnen og forståelsen av loven og oppdragelse av barn som vi har ... så tenker jeg det at de har kanskje en helt annen konstruksjon på det, av hva som er godt

nok. Så det vil være viktig å finne ut av. Og det kan en ikke gjøre hvis en ikke er sensitiv på hva er det den personen som sitter foran deg.. sin forståelse av oppdragelse, for eksempel (David, linje nr.21-24).

David pekte på et ytterligere aspekt ved det å være sensitiv i møtet med et annet menneske, fokuset på den enkeltes konstruksjon av verden. Sensitiviteten styrker dermed ikke bare tillitten og samarbeidet til den enkelte, men man får også en utvidet forståelse av situasjonen som vil kunne gagne utøvelsen av norsk barnevernlovgivning. Det ble oppfattet som et utvidet vurderingsgrunnlag som belyste den enkeltes situasjon ytterligere og dermed sikret bedre barnevern. Den sensitiviteten som kan bli gjeldende i de mellommenneskelige treffpunktene, fremsto som viktig og riktig bruk av tid i forvaltningen av vern om barn. Eva påpekte viktigheten av de personlige treffpunkt for å få økt forståelse av familie hun møter:

(...) jeg også kan ha fordommer. Men mange ganger så er det jo slik at når vi blir kjent med folk.. for du kan lese deg opp hvis du får en saksmappe, ikke sant. (...) Men så, når du treffer dem, så får du jo et annet inntrykk (Eva, linje nr.234-236).

I møter hvor man er i direkte kontakt med andre mennesker gjennom tilstedeværelse, blikk og språk, fremsto det som om informantene oppnådde noe mer; et ”annet inntrykk” som Eva her uttalte. Det tolkes som de personlige treffpunkt påvirker relasjonen mellom de ansatte og familiene. Kultursensitivt barnevern forsto jeg som avhengig av disse treffpunkt, og at personlige møter dermed var essensielle for utøvelsen.

4.3 Barnevernet må være i bevegelse når vår kultur er i endring

Samtlige informanter anså det som helt naturlig at barneverntjenesten skulle være i utvikling som følge av globaliseringen som skjer i samfunnet. Anne uttalte at det å være i endring ”ligger litt sånn i barnevernets kultur” (linje nr. 541). I tråd med informantenes uttalelser omkring begrepet kultur, hvor kultur ble ansett for å være i bevegelse på grunn av stadige endringer i samfunnet, anses også barnevernet å skulle være i samme bevegelse. Utviklingen kunne, i følge informantene, bli forstått som en tilpasning. Man ”både er i endring og

antakelig at man må nok endre oss” (Eva, linje nr.245-246). Ettersom samfunnet er i endring vil barnevernet som aktør i samfunnet også måtte endres, slik som David her påpeker:

Jeg tenker vel at det er vel noe som hele tiden bør være et tema. Er dette godt nok? Kan vi gjøre noe annerledes eller på en annen måte? Og så.. hva vil være bedre, godt nok? Sant. Samfunnet forandrer seg så man må jo forandre seg sammen med samfunnet. Og ... Man kan ikke bare ta bremsene på for egen del for da vil vi jo havne bakpå, liksom (David, linje nr.335-338).

David viser her hvordan et kritisk blikk på egen rolle og utøvelse vil kunne være vesentlig for å være i bevegelse, og at man ikke bør tillate seg å stoppe dette kritiske blikket. Jeg tolker hans uttalelser til både å omhandle eget personlige nivå som ansatt, men også på et mer overordnet organisasjonsnivå for barnevernet som forvaltningsorgan.

Alle informanter gav uttrykk for å anse økt fokus på kultursensitivitet som en bevegelse i riktig retning. Som Berit sa: ”Jeg tenker at det er viktig å få med litt slike begreper fordi det gjør at vi er mer på vakt” (linje nr. 20-21). Eva deler også dette synet: ”... det var på tide at det ble (...) uthevet som en viktig del av måten å forstå familier” (linje nr. 23-24). Dette forstås som utvikling på det individuelle plan og på organisatorisk holdnings plan.

Informantene trakk frem hvordan kultursensitivitet kan bedre de personlige treffpunkt. Videre at det kan føre til et åpnere og mer transparent barnevern, som igjen kan resultere i redusert misstillit til organisasjonen. Informantene gav uttrykk for at åpenhet og tillit kan oppnås på tross av maktspektet som foreligger i barnevernets rolle. Et åpnere barnevern ble ansett som vesentlig for at organisasjonen skal kunne ha tillit i befolkningen og dermed også kunne bestå som en viktig aktør i den offentlige forvaltning.

Utviklingen av barneverntjenesten ble ikke tenkt isolert til egen rolle. Informantene pekte på at barnevernets utvikling ikke sto alene men hang sammen med tverrfaglig samarbeid og kunnskap fra andre instanser for å ivareta barn best mulig. Informantene trakk også frem mer konkrete endringer som har betydning for den operative drift av barneverntjenesten.

Brukermedvirkning og å høre barnas stemmer ble lagt frem som viktige aspekt i utviklingen, uavhengig av kulturell bakgrunn. Utarbeidelse av rutiner og prosedyrer for hvordan ting skulle bli gjennomført ble også trukket frem som viktige for å sikre en felles utvikling i

tjenesten. Det ble likevel påpekt av informantene at bevegelsen og utviklingen må være tilpasset familiene man møter. Individuelle tilpasninger fremstår som en kultursensitiv tilnærming, eksemplifisert med uttalelse fra Berit:

(...) brukermedvirkning, at alle skal få lov å uttale seg. Jeg (...) synes det er bra at det er mer fokus på det nå, på en måte barn og barnets stemme. Hvor de gjerne kommer fra.. kulturer hvor storfamilien styrer. (...) Jeg vil jo ikke fjerne at vi skal høre på barnet (...) Men på en måte, at metodene rundt det, Sant? Altså... Man bruker mer familieråd og nettverk og slektsråd. Jeg tenker at det gjør (...) at de kan føle at de får sagt ting. Men at vi likevel lytter til barnet, da. Det dreier seg jo ikke om, at vår holdning om at alle skal bli hørt, at barnet skal få si sitt, forsvinner. Det handler jo bare om å finne metoder og strategier for å møte den kulturen de også kommer fra (Berit, linje nr.326-333).

Her fremkom tanken om hvordan ulike tilnærminger kan være mer passende basert på ulik kulturell bakgrunn. Hvilke tiltak barnevernet tilbyr ble trukket frem som et potensielt endringsområde. Informantene pekte på at tiltakene som blir benyttet i dag i hovedsak er utviklet i den vestlige verden og at de derfor kan fremstå som upassende for enkelte familier. I den forbindelse, ble det etterspurt nytenkning og kreative løsninger utover de standarder på tiltak som i dag benyttes. Jeg opplevde ingen informanter å ha konkrete tanker på hva dette kan innebære men at de påpeker en holdningsendring om at mennesker forstår verden ulikt. Jeg tolker dermed samtlige informanter til å være tydelige på at barnevernet skal være i endring. Likevel fortalte alle at de ikke ser for seg fremtidens barnevern om ti år som veldig ulik dagens organisasjon. Jeg tolker dette som informantenes uttrykk for at bevegelse og utvikling er ønskelig og viktig, men at det likevel er mye som fungerer bra i dagens organisasjon.

4.4 Barnevernet må være åpne for at det er flere måter å oppdra et barn på

Det tolkes som informanter var enige i at man som barnevernsansatt må være åpen for at det finnes flere måter å gi god nok omsorg for barn på. Det er også enighet blant informantene om at foreldrerollen, på lik linje med alt annet, påvirkes av den økte globaliseringen i verden.

Storfamiliens oppdragerrolle har falt bort i Norge, men er fortsatt gjeldende hos mange minoriteter som kommer til Norge i dag (Eriksen & Sajjad, 2015).

Informantene undret seg over hva som egentlig er norsk oppdragelse, og det fremsto som vanskelig for dem å konkludere. Eva trakk i den anledning frem sin videreutdanning i flerkulturell forståelse, som en viktig arena hvor hun fikk en større forståelsen for at mennesker tenker ulikt ut fra hvilken kultur man har tilhørt:

Det viktigste jeg lærte tror jeg, er å være litt mer bevisst på måter å .. at det er ikke selvsagt at, det andre tenker er likt slik som deg. At der er mange måter å nå et mål på, med å gi barn det de trenger. (...) Ja, så jeg, jeg tenker at det handler om at man må være .. at utfordre oss mer .. å se at det kan være flere måter å gjøre ting på (Eva, linje nr.157 -173).

Jeg tolker Eva og de andre informantenes uttalelser om å være åpen for andre måter å gi barn det de trenger, som en kultursensitiv tilnærming til omsorg ovenfor minoriteter. Det forstås som en ydmykhet ovenfor de ulike mennesker man som barnevernsansatt møter, uten at jeg tolker dette til å gå på kompromiss med de krav som er gjeldende i henhold til barnevernets rolle. Som ansatt i barnevernet skal man vurdere foreldres måte å oppdra sine barn på, for å kunne belyse hvorvidt barna har det godt nok eller har behov for endring. Informantene trakk inn at egen forståelse omkring barn ikke nødvendigvis sammenfaller med andres syn, som David her uttrykker:

Barn har ikke nødvendigvis den samme.. bevisstheten i mange andre kulturer som vi har i den norske, sant. At barn her blir løftet frem som, som ... på en helt spesielt.. og det har vel aldri vært et sidestykke i historien hvor barn har blitt så løftet opp og holdt som en fane nesten, sant. At disse skal vi.. verne om og slike ting. Og så tenker jeg at det ikke er nødvendigvis slik i andre kulturer som kommer. Så det blir en mismatch der (David, linje nr. 43-47).

David påpeker her at vår kultur har betydning for hvilket blikk man har på barnet. Denne muligheten for ulike syn på barn fører videre til ulike syn omkring barneoppdragelse, noe som jeg forsto som ekstra utfordrende ovenfor minoriteter. Generelt tolkes informantene til å ha gitt uttrykk for at alle kulturer ønsker å ta vare på sine barn. Kun spesifikk vold og overgrep trekkes frem som uakseptabel omsorgsutøvelse. Dette omhandlet kulturelt og religiøst betinget omskjæring og tvangsekteskap. Utover dette, gav informantene uttrykk for at bekymringene barnevernet mottok, i hovedsak ikke har en formildende eller forsterkende effekt basert på familiens kultur. Det ble påpekt av samtlige at barnevernet skal utøve sin rolle i tråd med norsk lov og at dette vil være førende for hvilken standard barneoppdragelsen vurderes etter. Jeg tolker informantene til å ha gitt uttrykk for at standarden for hva som er god nok omsorg ikke skal justeres ut fra familiens kulturelle bakgrunn. Likevel opplevde jeg at informantene justerte sine blikk ovenfor minoritetsforeldre. Denne justering forsto jeg som en sensitiv tilpasning som ikke skulle gå på bekostning av barnets oppvekstvilkår, som Anne her uttaler seg om:

Jeg tror det blir en sånn, det å være en god forelder har blitt veldig målbart i Norge. Men man måler det ulikt. Man kan oppleve, at de måler hvor mye deltar dine barn på fritidsaktiviteter. Hvordan gjør de det på fritidsaktivitetene? Hvor mye deltar du som forelder i forhold til deres fritidsaktiviteter, og FAU og korps?.. og alt slikt. Hvor mye kaker baker du? Hvor mye turneringer er du på? Sender du barna dine konsekvent av gårde med andre foreldre, eller kommer du selv? En haug med slike dimensjoner vi måler litt etter, da. Bidrar du positivt på foreldremøtene? Er det smart det du sier? Hvordan ter du deg på klassens facebook side? Alt mulig slikt. Og .. det .. hvis vi skal måle og være en vellykket forelder etter det, så tenker jeg, at de som kommer fra andre kulturer ikke har en sjanse (Anne, linje nr. 272-281).

Anne trakk her frem forståelsen av foreldrerollen i Norge, slik hun kan oppleve den. Hun påpekte målbarheten i rollen, noe som kan fremstille barnevernets vurderinger til opptelling av deltakelse. Jeg tolket Anne sine uttalelser som en frustrasjon på hvor vanskelig foreldrerollen i Norge kan oppleves. Anne gav videre uttrykk for en risiko dersom ansatte i barnevernet var på jakt etter det hun benevnte som "superforeldre" (linje nr.233). Basert på den risikoen burde barnevernet ha et annet blikk og en annen forventning på hvordan

minoriteter fyller foreldrerollen. Et blikk jeg tolker som kultursensitivitet, og ikke som en forringelse av barnevernet. Berit sa: ”Vi har andre briller på oss, eller flere briller på oss. Man på en måte er obs på at man kan se ting på ulike måter” (linje nr.341-342). Det å se situasjonen fra flere sider ble tolket som en styrke. Carl fortalte at noen minoriteter opplevde den norske oppdragerrollen som utopisk, da det skilte seg sterkt fra den de er vokst opp med. Det ble også uttrykt at flere minoritetsforeldre ønsket å tilegne seg kunnskap for å kunne utøve foreldrerollen på en annen måte. Uavhengig av problematikk ble det påpekt viktigheten av å tilpasse utøvelsen ovenfor den enkelte familier man samarbeider med på en sensitiv måte. Dette i form av å bruke sin ekspertise på en varsom måte ut fra en grunnleggende tanke om at foreldrerollen kan utøves på så mange ulike vis.

4.5 Egne erfaringer påvirker utøvelsen av kultursensitivt barnevern

Samtliges uttalelser om egne erfaringer, kunne se ut til å være av betydning for en sensitiv tilnærming til kultur i møte med minoriteter. Informantene gav uttrykk for at ansattes mulige vegring mot å arbeide med minoriteter kunne forstås på ulike måter, blant annet som manglende erfaring med minoriteter. Noen av informantene fortalte å ha kjent på vegring og motstand i møte med minoriteter tidligere, men samtlige uttrykte samtlige at de ikke kjente på vegring i dag. Jeg opplevde deres utsagn om fravær av vegring å være knyttet til egne opplevelser med minoriteter. Erfaringer, som hadde gitt dem følelse av trygghet, og som påvirket deres utøvelse som barnevernsansatt. Berit trakk frem betydningen av både private og arbeidsrelaterte erfaringer:

Jeg har vokst opp med kultur i fra både familie som, som er ikke etnisk norske som har.. Og jeg tenker at det, det gjør at jeg har... Hva skal jeg si. Jeg opplever at det gjør at jeg lettere får forståelse. Så merker jeg jo det at, det å ha fått lov å jobbe tett med (...) minoritetsfamilier på andre arenaer (...) gjør at jeg kan få en større forståelse for det. (...) For en gjør seg jo erfaringer på... at man går jo på blemmer og man kan gjøre feil. Og de må man jo på en måte lære av. (...) Ja, verdier og holdninger og lærdom jeg, jeg, føler jeg står tryggere. Føler jeg står mer trygt for meg selv, da (Berit, linje nr. 190-202).

Som Berit uttaler fremstår erfaringene å styrke hennes forståelsesevne samtidig som det også har trygget henne som person. Som intervjuer fornemmet jeg en glede hos flere av informantene over å ha fått slike erfaringer som har påvirkning på utøvelsen og kontakten med minoriteter i barnevernet.

Anne omtalte sin forståelse av ansattes vegring mot å arbeide med minoriteter som et uttrykk for usikkerhet. Usikkerheten ble omtalt til både å handle om manglende opplevelse av kunnskap om kultur, usikkerhet omkring egen forståelse samt familiens forståelse og utrygghet på det ukjente. Det ble samtidig uttalt at man som ansatt i barnevernet i utgangspunktet skal kunne møte minoritetsfamilier på en god nok måte basert på den kunnskap som er tilegnet gjennom grunnutdanningen. Likevel fremsto det som om informantene ikke gav uttrykk for at de hadde opplevd det slik. Anne sa: ”Det er veldig forskjell på å lese en bok om respekt og empati og klare å gjøre det i en familie når du sitter der og kanskje er litt redd selv. Så jeg tenker jo at erfaring er viktig (...)” (linje.nr 401-402). Det ble tolket som et utsagn om hvor ulik teori og praksis kan oppleves.

Carl trakk også frem viktigheten av å ha gjort egne erfaringer i møte med minoriteter. Han forklarte hvordan han i begynnelsen opplevde det ukjente som skremmende, og at han derfor søkte kunnskap i direkte kontakt med minoriteter for å gjøre seg erfaringer. Han var opptatt av at ”du lærer mer av å oppleve det” (Carl, linje nr.393). Carl trakk også frem ulikheten i måten man kommuniserer som en mulig kilde til utrygghet, ettersom enkelte språk og folkegrupper kommuniserer mer høylytt og med større bruk av kroppslig bevegelse enn det nordmenn gjør. David gav også uttrykk for hvordan utsagn som å ønske noen død, kunne forsås mer som en opplevelse av hat enn som trussel for handling.

Tryggheten egen erfaring gav, omhandlet også opplevelsen av å kunne unngå å bli lurt i utøvelsen som barnevernsansatt. Som Eva sa: ”Nei, hva er det som gjør meg tryggere? Jeg tror mer at det er erfaring og de årene... at ting er ikke... alltid slik det ser ut til” (linje nr.305-306). Informantene trakk også frem opplevelsen av at minoritetsforeldre kan begrunne egne negative handlinger, eller fravær av handlinger, til å være kulturelt betinget. Det å ha erfaring med mennesker fra ulike kulturer øker den kulturelle kunnskapen i nye møter med minoriteter, noe David utdyper her:

Mange vil jo si at, det er lov, i vår kultur er det vanlig å gjøre slik. Og jeg har jo opplevd veldig mange ganger.. så sier jeg at jeg kjenner veldig mange fra din kultur og vet at det ikke er vanlig å gjøre det der. Så sier de aldri mer om det, sant. Fordi det handler noe om at når du viser at du har kunnskaper om hva som er vanlig i den kulturen så har de ikke det å bruke, men de... de bruker det når de kan (David, linje nr.230-234).

I eksempelet til David kan man anta at hans kjennskap til kulturen har vært med på å øke forståelsen for familiens mulige vanskelige samspill. David påpeker at man uansett skal fremtre respektfullt på tross av opplevelsen av løgn. Informantene takk også inn forståelsen for at enkelte menneskers løgn kan ses på som forståelig strategi basert på kjennskap om at det i enkelte land kan være farlig å stole på offentlige instanser. Andre eksempler informantene trakk frem er erfaringer med redde minoritetsforeldre som har vært utsatt for alvorlige beskyldninger fra egne barn. Beskyldninger barna kan ha lagt frem for å oppnå goder ved bruk av trusler om barnevernet. Informantene påpekte at begge tilfeller vil kreve innsikt, forståelse og sensitiv tilnærming for å ivareta alle parter som er involvert og for å kunne foreta gode vurderinger. Jeg tolker informantenes utsagn om egne erfaringer med minoriteter, som viktigste kilde til å kunne foreta disse gode vurderingene. Samtidig påpeker de at det stadig er nye erfaringer å oppleve i møte med mennesker: "...så har jeg jo litt erfaring nå, med ulike familier. (...) men jeg føler at jeg lærer noe nytt og får noen aha-opplevelser gang på gang" (Eva, linjenr.140-141). Informantene gav uttrykk for viktigheten av å utfordre seg selv i møte med det ukjente for å vokse som fagperson.

4.6 For å forstå andre må man våge å spørre

Forståelse som oppnås gjennom det å våge å spørre var vesentlig for informantene. I møte med mennesker fra andre kulturer kan det være områder som kan fremstå som uklare, ukjente og uforståelige. Samtlige informanter gav i den anledning uttrykk for ulike utfordringer de kunne oppleve i møte med minoritetsfamilier. Som ansatt i barnevernet er det viktig å forsøke å forstå de familier man møter, slik at både kontroll og hjelp ivaretas best mulig for å sikre at barn har en god nok oppvekst. Løsningen informantene trakk frem, for å øke forståelsen av familier med minoritetsbakgrunn, var å undersøke hvordan familiene selv forsto situasjonen eller hendelsen. Informantene formidlet en opplevelse av ikke å ville problematisere

samarbeidet med minoritetsfamilier mer enn nødvendig, og at enkle løsninger kunne være mulige selv i uoversiktlige situasjoner. Som Anne sa: ”La oss ikke gjøre det verre enn det er. I bunn og grunn handler det om å være et godt barnevern. Punktum” (Anne, linje nr.715-716).

Eva trakk frem viktigheten av familienes egen historie og ”slike ting jeg tenker at kan påvirke deg som forelder” (linje nr. 53-54). Eva forsøkte å ha fokus på hvordan historien deres kunne påvirke dem og hvordan historien fortsatt påvirker dem som enkeltindivid, familie og omsorgsutøvere. Det ble påpekt at man må kommunisere med dem og være åpne for å lytte til det som er ukjent, for å ta del i den enkelte sin historie. Videre gav informantene uttrykk for at man aldri kan vite alt om andres forståelser, eksemplifisert i David sitt utsagn: ”Selv om du er vant til å møte mange mennesker fra andre kulturer. Så er det jo ting, du kan aldri vite om alle kulturer, sant. Det går jo ikke. Vi må spørre” (David, linje nr.300-304). Jeg forstår David sitt utsagn til å være et uttrykk for hvilket stort omfang kultur har, og at man som barnevernsansatt ikke har mulighet til å dekke alle eventualiteter gjennom kunnskap. Anne uttalte også viktigheten av å spørre: ”Jeg må bare passe på å spørre dem, slik at de kan forklare for meg” (linje nr. 364). Sammen med utsagn fra de øvrige informantene, forsto jeg det som om ansattes evne til å undre seg og til å stille spørsmål, ble viktigere egenskaper enn generell kunnskap om ulike kulturer. Denne undring ble tolket som en måte å kunne utøve kultursensitivt barnevern. Usikkerhet ble trukket frem av informantene, som et mulig hinder til undring. At man ved usikkerhet kan kjenne på ønske om tilbaketrekking, i motsetning til det å spørre. Anne utdyper hvordan usikkerheten påvirker nysgjerrigheten:

(...) du kan for så vidt trene hjernen din til å reagere med nysgjerrighet (...) Og du kan, med litt trygghet og litt erfaring med å stå i slike situasjoner, så kan du snu det til at du er nysgjerrig. Og det tenker jeg, at i denne jobben her, så er det veldig farlig hvis man later som om vi ikke blir redde, eller akkurat som om vi later som om vi ikke er usikre. For da tror jeg vi mister mye av muligheten til å stille de åpne, de nysgjerrige spørsmålene (Anne, linje nr.350-355).

Anne sitt utsagn om at man som ansatt kan fokusere på egen utvikling av økt nysgjerrighet, er også i tråd med de andre informantenes fokus på egen utvikling og bevissthet omkring trygghet i rollen som ansatt. Videre at man som ansatt må skape en trygghet hos menneskene

man viser nysgjerrighet over, slik at de kan oppleve tillit til at informasjon kan utveksles. Informantene trakk frem relasjonsbygging som viktig del av alt barnevernsarbeid, og ekstra vesentlig i møte med minoriteter. Det ble påpekt at gjensidig trygghet og tillit kan ta lengre tid å opparbeide i møte med minoriteter, både grunnet språklige vansker og bruk av tolk, men også grunnet ulikheter i samfunnsforståelse. Informantene pekte på at vi måtte ha i minnet at vi vurderer og dermed også er nysgjerrig ut fra egen samfunnsforståelse. Eva utalte at barnevernsansatte derfor bør ha ”en bevissthet på (...) at det ikke nødvendigvis er vår måte, vestlige middelklasse måte å se på barns utvikling på, er den eneste rette måten å gjøre ting på” (linje nr31-33).

I det å undersøke hvordan minoritetsfamiliene selv opplever situasjoner, ble det nevnt at observasjon av samspill kan være aktuelt. Dette ut fra tanken om at ”med handlinger, så ser man mer” (Berit, linje 136-137). Berit omtalte det observerte som grunnlag for mulig nysgjerrighet og videre samtale omkring kultur og forståelse. Carl trakk også frem samhandling med minoritetsfamilier som et utgangspunkt for samtale, uten at observasjon som metode ble brukt. Han beskrev en konkret situasjon og sa: ”(...) hadde jeg ikke opplevd det, så kunne jeg ikke ha pratet med dem om det” (linje nr.404-405). Samhandling med påfølgende samtale ble dermed viktig for Carl sin nysgjerrighet, forståelse og dermed også utøvelse av rollen som ansatt i barnevernet.

4.7 Oppsummering av funn

I dette kapittel har jeg presentert funnene som ble identifisert ved hjelp av IPA. Informantene har på ulikt vis gitt uttrykk for sitt engasjement omkring temaet kultursensitivt barnevern. Informantene ga uttrykk for å sette pris på muligheten til å dvele ved egen opplevelse og deres møter med minoriteter. Informantene ga videre uttrykk for en felles forståelse av at å utøve et kultursensitivt barnevern er en selvfølgelig del av jobben. Hvordan et kultursensitivt barnevern defineres ble imidlertid oppfattet som uklart. Sensitivitet omtales oftere enn kultursensitivitet, og informantene gir uttrykk for å tolke begrepene både som det samme og som noe ulikt. Kultursensitivitet omtales av informantene videre som både noe konkret og rutinemessig, samtidig som det gis uttrykk for å være noe mer abstrakt og mellommenneskelig.

Informantenes ydmykhet ovenfor de barn og familier som kommer i kontakt med barnevernet var tydelig. De personlige møter ble trukket frem som arenaen hvor kultursensitivitet blir

gjeldende og direkte påvirket av utøvelsen. Samfunnet som barnevernet opererer innenfor beskrives å være i stadig endring som følge av verdens globalisering. Kulturelle påvirkninger og endringer anses som betydningsfulle og også formende for barnevernets utøvelse.

Informantene gir uttrykk for å dele opplevelsen av at barnevernet skal være i bevegelse for å kunne ivareta den kulturen som samfunnet til enhver tid representerer.

Barnevernets evne til å ivareta et kulturelt mangfold omkring omsorgsutøvelse ble også trukket frem av informantene. De undret seg over hva norsk barneoppdragelse innebærer og hvordan omsorgsrollen i Norge kan fremstå som utfordrende. Informantene gav uttrykk for en holdning om at det finnes flere måter å oppdra et barn på, og at denne holdningen bør være gjeldende i barnevernfaglig utøvelse. Fokus på personlig bevissthet og egne holdninger omkring kulturelle påvirkninger var viktige aspekter for informantene. Deres egne erfaringer fra privatliv og profesjonell praksis ble trukket frem som avgjørende for deres opplevelser og utøvelse av kultursensitivt barnevern. Erfaringer informantene omtalte som trygghets skapende, har påvirket deres evne til å være imøtekommende med de barn og familier som barnevernet bistår.

Ønsket om å kunne forstå og ivareta de sårbare familier som møtes i barnevernet, var tydelig til stede i informantenes uttrykk. Samtlige informanter gav uttrykk for at kultursensitivt barnevern kan starte med at man som ansatt spør familiene om deres forståelse av situasjonen. Med nysgjerrighet og mot til å spørre kan man få utvidet forståelse, noe som vil være av betydning i det direkte møtet med minoritetsfamilier og for den ansattes vurderingsgrunnlag.

5 Diskusjon

I dette kapitlet vil jeg diskutere studiens funn:

1. Kultursensitivt, men vanskelig definerbart.
2. Det er i de personlige møter med klienter at kultursensitivitet blir gjeldende.
3. Barnevernet må være i bevegelse når vår kultur er i endring.
4. Barnevernet må være åpne for at det er flere måter å oppdra et barn på.
5. Egne erfaringer påvirker utøvelsen av kultursensitivt barnevern.
6. For å forstå mennesker fra andre kulturer må man våge å spørre.

Hvert av de seks identifiserte funnene diskuteres med utgangspunkt i studiens problemstilling og relevant teori og forskning. Her vil også tema og tolkning omkring mine forskningsspørsmål bli flettet inn; (1) hvilke muligheter og begrensninger gir kultursensitivitet i en barnevernfaglig kontekst? (2) hvordan oppleves barnevernets evne til å kunne håndtere fremveksten av det flerkulturelle Norge? og (3) hvilke hensyn eller verdier i norsk barnevern risikerer å opphøre som følge av den økte globaliseringen? Avslutningsvis i kapitlet vil jeg legge frem mine tanker omkring implikasjoner for praksis og forskning.

Ved å innta et metaperspektiv opplever jeg å kunne se et nettverk av forbindelser mellom samtlige funn, noe som kan gjenspeile min systemiske forståelse av at verden må forstås sirkulært. Noen momenter i diskusjonen vil derav kunne passe under flere av funnene, men jeg har foretatt noen valg basert på mine tolkninger av hva som fremstår mest passende. Det begrepet jeg opplever som mest dekkende for samtlige funn, er *holdning*. En holdning eller innstilling til mennesker og deres kultur. Dette fremstår å være gjeldende på person og systemnivå. Begrepet holdning vil derav være et gjennomgående tema i samtlige funn.

5.1 Kultursensitivt, men vanskelig definerbart

Det er enighet blant informantene om at barnevernet skal være kultursensitivt.

Kultursensitivitet fremtrer som en gjeldende diskurs i blant de ansatte i barnevernet, ettersom samtlige informanter anser det som riktig å utøve (Jensen & Ulleberg, 2011). Dette anses også å være gjeldende diskurs i samfunnet ettersom det nå omtales i forarbeider til loven; samarbeidet som barnevernets ansatte skal utøve ”innebærer et krav til kultursensitivitet” (Prop 169L:47).

Informantene deler ingen definert beskrivelse av hva kultursensitivitet innebærer. Jeg tenker at uklarheten omkring begrepet kan ses i lys av den brede forståelsesrammen ordet kultur har fått i vårt daglige språk (Eriksen & Sajjad, 2015). Forståelse av kultur som noe man *ser* og samtidig som et bakteppe man *ser med* omhandler konkrete og abstrakte aspekter ved kultur (Magelssen, 2008). Det uklare i kultursensitivitet, som fremkommer fra informantene, fremstår for meg å også sammenfalle med dette. Beskrivelse av begrepet kultur som flytende, fremstår i tillegg å være et uttrykk for at forståelsesrammen er i stadig bevegelse.

I motsetning til å se informantens vansker med å definere kultursensitivitet som et uttrykk for utydelighet, opplever jeg deres utsagn som en varsomhet. Kultursensitivitet omtales som en varsom bevissthet og kan fornemmes som en måte å *være* på. Når dette er vanskelig å definere oppleves det som noe abstrakt som kan være i tråd med en *tankegang* omkring kultur og kulturens påvirkning. Jeg tenker at de formidler en varsomhet omkring kultur, som er i tråd med det som anbefales i litteraturen. Begrepet kultur kan risikere en overforenkling av hvordan man forstår verden, noe som kan føre til opplevelsen av en kulturkløft som er større enn den egentlig er (Eriksen & Sajjad, 2015; Brodtkorb & Rugkåsa, 2009). I en nyere studie er det påpekt at avstanden mellom minoritetsforeldre og barnevernet er mindre enn man skulle anta basert på det som fremkommer i media (Berg et al., 2017), noe som også kan ses på som en bekreftelse på litteraturens anbefalinger. Informantenes varsomhet kan i så måte ses som en handling for å unngå større kulturkløft omkring barneomsorg.

Jeg tolker informantenes uttalelser om kultursensitivitet til å omhandle noe mellommenneskelig. Det forstås som en måte å *være* ovenfor mennesker med annen kulturell bakgrunn, som for meg sammenfaller med begrepet holdning. Jeg opplever deres utsagn som uttrykk for noe mellommenneskelige ved kultursensitivitet og tenker Bateson (1972; 2005) sin relasjonsorienterte kommunikasjonsteori vil være aktuell. Fra den klassiske forståelse av kommunikasjon forenklet som en lineær sekvens med et budskap mellom avsender og mottaker (Dahl, 2013) utviklet Bateson (1972; 2005) en mer kompleks forståelse av kommunikasjon hvor relasjon er gjeldende. Relasjon gjeldende i vid forstand, ettersom det omhandler relasjon til mennesker, ord, ting og hendelser (Bateson, 2005). Personene som deltar i kommunikasjonen tilfører dermed flere dimensjoner til kompleksiteten, ettersom kommunikasjonsperspektivet og relasjonsperspektivet kan forstås som å henge nøye sammen (Jensen & Ulleberg, 2011). I lys av kommunikasjonsteoriens kompleksitet kan informantenes uttrykk om kultursensitivitet som vanskelig definerbart, fremstår ytterligere forståelig.

Jeg anser kontekst som vesentlig å trekke frem i denne sammenheng. Kontekst vil være noe mer enn de fysiske rammer man som barnevernsansatt befinner seg i, da den også vil inkludere psykologisk forståelsesramme eller personlig observasjonsramme (Jensen & Ulleberg 2011). Som ansatt bør man dermed være seg bevisst sin egen kontekst, men man bør også være seg bevisst den andres kontekst.

Magelssen (2008) uttaler at man må regulere begge begrep, kultur og sensitivitet i kommunikasjonen, for at kultursensitivitet skal være gjeldende. Hvordan man balanserer det konkrete, det abstrakte og det mellommenneskelige i denne kommunikasjonen vil, slik jeg tolker informantene, være individuell. Igjen kan kontekst trekkes frem som vesentlig, ut fra tanken om at kultursensitivitet avhenger av den enkeltes personlige forståelsesramme.

Anne omtaler forventningene til kultursensitivitet som uklare, og hun etterlyser noe mer konkret hva det innebærer. Hennes ønske fremstår som en motsetning til de andres uttalelser om kultursensitivitet som noe abstrakte og mellommenneskelig. Sammenlignet med de øvrige informantene er Anne den eneste som innehar en fagstilling med mindre grad av klientkontakt. Jeg undrer på om behovet for målbarhet av kultursensitivitet kan være knyttet til hennes stilling. Det vil i tilfelle muligens kunne bety at man som leder eller fagansvarlig har andre forventninger til kultursensitivitet, sammenlignet med dem som er i direkte kontakt med berørte familier.

Kultursensitivitet, slik mine informanter uttrykker, fremstår ikke å ha noen begrensninger i en barnevernfaglig kontekst. Mulighetene kultursensitivitet ser ut til å representere fremstår derimot som rimelig omfattende, ettersom det oppleves å representere en holdning som er i tråd med gjeldende diskurser. Som offentlig forvalter av barnevern skal man være sensitiv ovenfor kulturens betydning i familien, dette påpekes i forarbeidene til loven (Prop. 169 L, 2016-2017). Denne holdning kan, i lys av systemisk forståelse, bli ansett å ha ringvirkninger på mer enn bare relasjonen mellom barnevernsansatt og familie, men også på samfunnet forøvrig. Det fremkommer ingen risiko for at kultursensitivitet vil påvirke norske verdier i barnevernet, basert på informantenes uttrykk. Eneste form for risiko som nevnes er kulturel relativisme, hvor man risikerer å ha for stort fokus på kultur til at barnevernet aksepterer annerledes praksis i flerkulturelle familier (Berg et al., 2017). Dette anses likevel ikke å være gjeldende, ut fra mine informantenes utsagn. Det fremstår snarere som om kultursensitivitet er en holdning som representerer det norske samfunns verdi av respekt for mennesket. Det vil i tilfelle være i tråd med et intervjuprosjekt foretatt i Europa, som indikerte at nordmenn

vektlegger verdier som toleranse, hjelpsomhet og respekt for andre ekstra høyt (Hellevik & Hellevik, 2016). Kultursensitivitet fremstår da som en måte å opprettholde gjeldende verdier, snarere enn en risiko for at gjeldende verdier opphører.

5.2 Det er i de personlige møter med klienter at kultursensitivitet blir gjeldende

Når informantene trekker frem de personlige møtene som gjeldende for utøvelsen av kultursensitivitet, så opplever jeg at de berører ideen om kultursensitivitet som noe mellommenneskelig og relasjonelt. Jeg tolker informantene å tillegge personlige møter av betydning for kommunikasjon med de familier som møtes. Bateson (1972; 2005) sin relasjonelle kommunikasjonsteori inkluderer de tause bakenforliggende aspekter som er gjeldende i deltakerne selv, deres historier, systemer og relasjonen mellom dem (Jensen & Ulleberg, 2011). Det kan tenkes at informantene i større grad opplever å kunne favne disse komplekse aspekter ved kommunikasjon gjennom de personlige møter med familier. I systemisk praksis har fokuset flyttet seg fra en individ- og egenskapsorientert forståelse av kommunikasjon, til en mer relasjonell og samspillsmessig forståelse som inkluderer oss selv (Jensen & Ulleberg, 2011). De personlige møter kan tenkes å vektlegge dette relasjonelle og samspillsmessige aspektet.

Fylkesnes (2011) viser til de personlige treffpunkter som kultur møter. Funnene i studien hennes indikerer at god praksis i det flerkulturelle barnevernet handler om å benytte fremgangsmåter som styrker foreldrenes muligheter for medvirkning på en kulturelt sensitiv måte, gjennom blant annet tilstedeværelse og tilgjengelighet. Jeg opplever mine informanternes utsagn om viktigheten av de personlige møter å være i tråd med Fylkesnes sine funn.

Med tanke på ulikheter i hvordan språk brukes i verden kan man også forstå viktigheten av personlige treffpunkter. Dette da de fleste barn og familier vi møter kommer fra land hvor høykontekstkommunikasjon er gjeldende (Salole, 2013). Ordene våre blir da mindre viktige, mens våre gester, uttrykk og relasjoner er av større betydning enn den bokstavelige mening vi som nordmenn tillegger i våre ord og vårt språk. De personlige treffpunkt kan i så måte ses på som en nødvendighet for forståelse, i møte med barn og familier fra annen kulturell bakgrunn.

Informantene mine hadde fokus på bevissthet omkring eget ståsted og kompleksiteten i den kommunikasjon som oppstår mellom ansatt og klient. Relasjon og kommunikasjon fremstår da, slik jeg ser det, å henge sammen. Dette er i tråd med teori om at kommunikasjon ikke eksisterer uten relasjon, enten det omhandler relasjon til andre mennesker, situasjoner eller

fenomener (Jensen & Ulleberg, 2011). At mennesket er opptatt av relasjonsmønster kan forstås, ettersom relasjon omhandler hvor det står i forhold til det andre (Bateson, 2005:462). Kultursensitivitet utøvd i personlige møter, vil jeg dermed anta at har kvalitativ betydning for relasjonsmønster og kommunikasjon mellom ansatt og klient. Jeg opplever at informantenes uttrykk om tillit hos klienten, er et resultat av tilstedeværelse og sensitivitet i relasjonen og kommunikasjonen. Dette opplever jeg å sammenfalle med de funn Fylkesnes (2011) også fant i sin studie.

Informantenes punktuering på at personlige møter er vesentlige, anser jeg å sammenfalle med Foucaults (1972) sitt syn på hvordan maktaspektet kommer til uttrykk i praksis. Barnevernet er tillagt makt gjennom lovgivning (Barneverntjenesteloven, 1992; Kvello, 2007). Relasjonen mellom barnevernsansatt og de familier man møter, kan anses som en asymmetrisk relasjon ettersom definisjonsmakten omkring barnevern ligger hos den ansatte (Frøyland, 2017). Et aksiom om kommunikasjon er at man alltid kommuniserer om et innhold og et forhold (Watzlawick et al., 1967). I kommunikasjonen mellom ansatt og familiemedlem vil forholdet og rollene dermed påvirke kommunikasjonen. De personlige møter fremstår for meg som informantenes mulighet til å utøve sensitiv og kultursensitiv kommunikasjon, slik at makt og asymmetri i relasjonen kan utjevnes noe.

Forskning har pekt på at foreldre med ikke-vestlig bakgrunn har hatt en forestilling av at barnevernet vil ta barna deres (Marthinsen et al., 2013). I samme materiale fremkom det også at ikke-vestlige foreldre manglet forståelse og kunnskap om hva som skjedde i en barnevernssak (Marthinsen et al., 2013). Sett i lys av disse tidligere funn, kan det tenkes at mine informanters opplevelse av kultursensitivitet, påvirker slike aspekter. Dette da personlige møter påvirker relasjonen, ettersom man med en kultursensitiv holdning kan skape relasjoner hvor økt trygghet og forståelse for hverandre blir gjeldene.

I en nyere studie av omsorgsovertakelser ovenfor minoriteter, viser funn at flere omsorgssaker påvirkes av at barnevernet ikke klarer å etablere en samarbeidsrelasjon med foreldrene (Aarset & Bredal, 2018). I samme studie advares det også mot å tolke misstillit hos minoritetsforeldre som egenskaper hos dem (Aarset & Bredal, 2018). En annen studie har gjort funn om at minoritetsforeldres frykt for barnevernet ikke er basert på egne erfaringer, men snarere en generell oppfatning som fremstår å være vanlig blant etniske minoritetspersoner (Fylkesnes et al., 2015). Sett i lys av disse tidligere funn, opplever jeg å se et visst samsvar med mine funn, hvor informantene trekker frem kultursensitivitet som en

nødvendig varsomhet gjennomført i de personlige treffpunkt. Dette ut fra tanken om kultursensitivitet i det personlige møtet vil påvirke samarbeidet med familiene og dermed også kunne redusere frykt hos dem man møter. Det relasjonelle arbeidet mellom barnevernsansatt og familie fremstår å avhenge av slike treffpunkt.

5.3 Barnevernet må være i bevegelse når vår kultur er i endring

Endring i kultur og på samfunnsnivå omtales av informantene som årsak til at også barnevernet skal være i endring. Denne påvirkningen fremstår som gjensidig og er i tråd med den systemiske forståelse hvor mennesker og kommunikasjon bare kan forsås sirkulært (Bateson, 1972; 2005). Som Bateson uttaler ”Vi lever ikke i et sådant univers, hvor simpel lineær kontrol er mulig. Sådan er livet ikke” (2005:432).

Bevegelse og endring i barnevernet kan forstås som en endring i holdninger på to nivå; både på det personlige nivå hos den ansatte, og på systemnivå i form av barnevernet som organisasjon. Mennesker og samfunn preges og formes av den gjeldende kontekst. For at holdninger skal være i endring, vil også konteksten være i endring. Kontekstforståelsen kan forstås i vid forstand. I systemisk forståelse er kontekst vesentlig, ”uden kontekst er der ingen kommunikation” (Bateson, 2005:398). Konteksten gir en sammenheng slik at forståelse eller mening skapes da den representerer vår psykologiske forståelsesramme eller observasjonsramme (Jensen & Ulleberg, 2011). Medieoppslag i tv, aviser, blogger og andre sosiale medier er blitt en del av vår hverdag; vår samfunnskontekst. Man bombarderes av ulike uttrykk fra formelle medieorganisasjoner og fra enkeltmennesker fra store deler av verden. Bateson (2002) gir uttrykk for at kontekst har betydning på vår ”mind”, eller sinn. Når media så omtaler barnevern, innvandring og kultursensitivitet vil dette kunne påvirke alle borgers sinn, og videre deres holdninger til nevnte tema. Om man trekker inn Bateson sin beskrivelse av informasjon, kan man anta at informasjonen som blir mest gjeldende i dagens kontekst avhenger av antall ”likes”, delinger eller digitale visninger. Barnevernets holdninger til kultursensitivitet kan i så måte tenkes å være i mye større bevegelse enn tidligere.

Nyere forskning omkring minoritetsforeldres frykt for barnevernet kan øke barnevernets fokus på tilnærming, samarbeid og hvordan utfordringer kan møtes (Fylkesnes et al., 2015). Barnevernet kan, gjennom liknende forskning, øke forståelsen av minoritetsforeldres kontekstforståelse i møte med barnevernet. I dag skal barnets stemme i større grad høres, noe informantene trekker frem som en bevegelse i riktig retning for barnevernet. Jeg vil anta at

dette ville ha vært uaktuelt og ansett som direkte feil noen tiår tilbake i tid, ettersom konteksten da var annerledes. Man kan benevne endringen, eller bevegelsen, som har funnet sted som ny informasjon i barnevernet. Informasjon, som i dette tilfellet omhandler å høre barnets stemme, har vært ”en forskjell som gjør en forskjell” (Bateson, 2005:445) i barnevernet.

Det at samtlige informanter ser for seg fremtidens barnevern som rimelig lik dagens organisasjon, kan forstås ut fra at de ser inn i fremtiden med sin nåværende forståelse. Man kan referere til Gadammers tanker om at all forståelse er historisk, hvor forståelsen benevnes som en horisont, eller forståelseshorisont (Gjengitt i Krogh, 2014). Jeg opplever at Bateson sin bruk av begrepet kontekst sammenfaller med Gadammers begrep forståelseshorisont. Et annerledes barnevern enn dagens barnevern vil kunne oppstå som følge av at kontekst og forståelse er i bevegelse. Med mitt utgangspunkt i systemisk praksis anser jeg denne bevegelse mellom samfunn og organisasjon som en sirkulær og gjensidig påvirkning.

5.4 Barnevernet må være åpne for at det er flere måter å oppdra et barn på

Jeg fornemmet en varsomhet blant informantene om hvordan de som barnevernsansatt ser på barneoppdragelsen i familier med annen kulturell bakgrunn. Informantene påpekte i den anledning at kulturell bakgrunn ikke har formildende eller forsterkende føringer for utøvelsen av barnevernets arbeid, men at man likevel bør ha et *annet* blick ovenfor flerkulturelle familier. Slik jeg forstår informantene, fremstår dette som nødvendig for utøvelsen av kultursensitivitet. Mine funn står i motsetning til de funn som Williams & Soyden (2005) fant i sin tverrnasjonale studie. Der fremkom det at barnevernsansatte forhold seg likt til alle familier og viet lite plass til kulturell bakgrunn, noe forfatterne hevdet at kunne være et hinder for kultursensitivitet (Williams & Soyden, 2005). Det er over ti års mellomrom mellom den tverrnasjonale studien og mine funn. Med tanke på mitt forrige funn, ”barnevernet må være i bevegelse når vår kultur er i endring”, kan det tenkes at barnevernsansatte i dag muligens ikke ville ha opplevd å ha samme universalistiske tilnæringsmåte nå som da.

Mine informanters uttalelser forstår jeg som en åpenhet mot noe annerledes. Denne åpenhet oppleves for meg som en måte å tillegge betydningen av kulturell kontekst, i den forstand at kultur og kontekst henger sammen. Kultur definert som ”systemer av kunnskap, verdier og betydninger mennesker bruker for å orientere seg i verden” (Eide et al., 2009:15) sammenfaller, slik jeg ser det, med kontekst definert som ”den kommunikasjonsmessige

meningsbærende rammen som vi forstår fenomener innenfor, og som hjelper oss å tolke det vi ser” (Jensen & Ulleberg, 2011:99). På samme måte som kontekst er av stor betydning for kommunikasjonen, vil også kulturen være av stor betydning i kommunikasjonen.

Jeg opplever ikke at mitt funn om at barnevernet må være åpne for at det flere måter å oppdra et barn på, går på tvers av barnevernets grunnforståelse omkring tilknytningsteori. Jeg opplever snarere at tilknytningsteorien kan sammenfalle med den sirkulære forståelsen i kommunikasjon og systemteori. På samme måte som Trygghetssirkelen (Powell et al., 2012) indikerer en gjensidig sirkulær påvirkning i samspillet foreldre-barn, forstår jeg Bateson (2005) og hans uttalelser om at verden ikke kan forstås lineært. Kommunikasjon, tilknytning og relasjoner blir som kompliserte samspillsmomenter som utfyller hverandre, i min forståelse av mennesker og den verden vi lever i. Det er påpekt i nyere forskning at barnevernets utviklingsteoretiske forankring og forventninger om foreldres evne til å ta barnets perspektiv bør forstås og vurderes med større grad av kultursensitivitet (Aarset & Bredal, 2018). Dette opplever jeg at sammenfaller med mine funn hvor varsom holdning er gjeldende, og hvor informantene omtaler viktigheten av å ha et annet *blikk* i møte med minoritetsfamilier.

Informantenes uttalelser om at barnevernet må være åpne for at det er flere måter å oppdra et barn på, kan ses ut fra sosialkonstruksjonistisk forståelse hvor verden forstås som sosialt konstruert gjennom språket (Gergen & Gergen, 2005). Det norske samfunnets konstruksjon av barnet med barnesentrert praksis står i kontrast med oppdragerrollen i andre deler av verden hvor det er en mer familieorientert praksis (Berg et al., 2017). De forventninger barnevernet har omkring barneoppdragelse vil være tuftet på den sannhet man i Norge anser som ”riktig” barneoppdragelse. Den ansattes forståelseshorisont (Krogh, 2014) vil være av betydning for den holdning og væremåte han eller hun har ovenfor flerkulturelle. Med sosialkonstruksjonistisk utgangspunkt kan man tenke at andre kulturer har skapt sin forståelse av ”virkeligheten” (Lundby, 1998) omkring barneoppdragelse basert på andre aspekter. Tilknytningsteori og evidensbaserte metoder står sterkt i barnevernet (Kvelling, 2007) og kan forstås som en ”sannhet” omkring barneoppdragelse i Norge. Om dette synet ikke deles av familier man møter, vil definisjonsmakten være av betydning. Majoritetskulturen legger premisser for samfunnet gjennom definisjonsmakten (Brodtkorb & Rugkåsa, 2009). Informantenes utsagn om åpenhet omkring ulik barneoppdragelse tilsier en varsomhet i bruk av denne definisjonsmakt og makten tillagt barnevernet i utøvelsen av norsk lov.

Det har fremkommet av nyere forskning at minoritetsfamilier og deres frykt for barnevernet blant annet har vært basert på forståelsen av at barnevernet diskriminerer og ikke går i dialog med foreldre (Fylkesnes et al., 2015). Mitt funn om at barnevernet må være åpne for at det er flere måter å oppdra et barn, tilsier at det forsøkes å forhindre diskriminering i møte med flerkulturelle. Det indikerer også, slik jeg ser det, at dialog med foreldre er en forutsetning for å kunne forstå deres måte å oppdra et barn på.

5.5 Egne erfaringer påvirker utøvelsen av kultursensitivt barnevern

Informantenes vektlegging av egne erfaringer i utøvelsen av kultursensitivitet, forstås som viktigheten av erfaringsbasert kunnskap man erverver gjennom egne opplevelser. Vår orientering i livet dannes på bakgrunn av egne, subjektive opplevelser (Karlsson, 2014). Egen erfaring vil kunne påvirke fremtidige relasjoner med andre flerkulturelle. Erfaringene kan styrke kommunikasjonsmessige evner, og man kan oppleve å bli tryggere i rollen som ansatt (Karlsson, 2014). Det er i mindre grad forskning og vitenskapelige begrunnelser som ligger til grunn for våre orienteringer (Karlsson, 2014). Kommunikasjon og relasjon henger sammen med det samspill man blir en del av (Jensen & Ulleberg, 2011). Og gjennom egne erfaringer kan man anta at kontekstforståelsen hos den ansatte endres etter hvert som nye erfaringer erverves.

Erfaring er viktig som følge av forståelsen om at det er forskjell på teori og praksis. Dette sammenfaller med Alfred Korzybski uttrykk om at ”kartet er ikke terrenget” (Bateson, 2005:441). Kartet kan forstås som teori og terrenget kan forstås som praksis. Den formelle kunnskap man lærer gjennom utdanning vil, slik jeg tolker informantenes uttalelser, aldri være det samme som reell utøvelse av faget i det virkelige liv. Kartet kan forstås som den samling av ideer og forestillinger vi har om ”virkeligheten”, men vil aldri være ”virkeligheten” i seg selv (Jensen & Ulleberg, 2009: 88).

Informantene formidlet en opplevelse av å føle seg personlig rustet til å ivareta den økte flerkulturelle befolkningen i barnevernet. Dette står i kontrast til barnevernsreformen hvor det gjennom evaluering og kartlegging av barnevernet fremkom at ansatte ønsket mer kunnskap om arbeid rettet mot minoritetsfamilier (Prop.73 L, 2016-2017). Det at samtlige vektlegger den praktiske erfaringen som vesentlig for å føle seg rustet, stemmer likevel overens med det som fremkommer i studien om ”Myter og realiteter, innvandreres møter med barnevernet” (Berg et al., 2017). Der trekkes det frem at kompetanse omkring minoritetsrelaterte

problemstillinger ser ut til å henge sammen med erfaring (Berg et al., 2017). Kunnskap om ulike kulturers særtrekk har blitt sett på som å henge sammen med kulturkompetanse og kultursensitivitet (Holm-Hansen et al., 2007). Basert på informantenes beskrivelser, tilsier min forståelse at man ikke må ha full kunnskap om ulike kulturer. Det som snarere fremstår å være avgjørende for kultursensitivitet er den ansattes trygghet i rollen og deres holdning – som påvirker kommunikasjon og relasjon til mennesker med annen kulturell bakgrunn.

Barnevernets evne til å håndtere fermveksten av det flerkulturelle Norge fremstår i denne studien å henge sammen med barnevernsansattes egne erfaringer i omgås og være i kontakt med flerkulturelle familier. Om man går ut fra at informantene mine har hatt en særlig interesse for flerkulturelt barnevern, ettersom de har vært villige til å delta i dette prosjektet, kan det være av betydning for mine funn. Den holdning informantene uttrykker omkring kultursensitivitet og deres opplevelse av å være rustet i møte med flerkulturelle, vil da kunne være annerledes med et annet utvalg.

5.6 For å forstå mennesker fra andre kulturer må man våge å spørre

Informantens utsagn om å stille spørsmål kan i første øyekast fremstå som både en lettvent og en selvsagt løsning på det man ikke forstår. Fokuset informantene hadde var likevel ikke avgrenset til enkle spørsmål. Fokuset omhandlet mer en evne til å undre seg for å kunne stille nyttige spørsmål og være nysgjerrig på det enkelte barn og families historie. Dette for i større grad å kunne forstå de mennesker man som ansatt skal samhandle med på en kultursensitiv måte.

Kultursensitivitet er i tidligere forskning blitt omtalt som en åpen og undersøkende holdning hvor forskjeller anerkjennes uten å fordømmes (Holm-Hansen et al., 2007). Familiens synspunkt og forståelse av situasjonen fremsto som viktige for mine informanter, for å øke forståelse av barnet og familien. Denne søken etter å forstå fremstår som ekstra viktig i møte med flerkulturelle familier, slik jeg opplever det. Dette kan ses på som en bevissthet omkring tanken på at man har ulike konstruksjoner og forståelser av verden. Denne bevissthet om andre menneskers forståelsesramme trekkes også frem i Proposisjonen til Stortinget (Prop.169 L, 2016-2017). Det presiseres der at ”det er viktig at ansatte i barnevernet er bevisst at manglende referanserammer og ulik forståelse av barneoppdragelse kan oppleves som barrierer for samhandling” (Prop.169L, 2016-2017:49).

Undringen og nysgjerrigheten informantene omtaler i det å våge å spørre fremstår og tolkes som en holdning. Dette sammenfaller med den samarbeidsorienterte og språkssystemiske retning, hvor man i samhandling og gjennom språket inntar en holdning som skaper forståelser ved å undersøke ting i fellesskap (Anderson, 2003). Den ”ikke vitende posisjon” formidlet av H. Goolishian og H. Anderson (1992), vektlegger det å være undrende for å kunne stille de gode spørsmål i møte med mennesker. Anderson (2003) uttaler at ikke-vitende posisjon ikke er en metode, men snarere en holdning. Forståelsen av dette funn samt innhold i de øvrige funn, fremsår å stemme overens med den filosofiske holdningen innen ikke-vitende posisjon. Anderson (2003) omtaler videre at man i denne posisjon forholder seg ydmyk til det man vet for å kunne være lyttende til den andres utsagn på åpnere måte, uten å forstå for hurtig. Som ansatt i barnevernet vil den barnevernfaglige kunnskap fortsatt være gjeldende, men man åpner for nye måter å kunne forstå gjennom åpen og nysgjerrig holdning til menneskene man møter.

Anderson (2003) formidler holdningen til å anerkjenne begge aktører som eksperter, men eksperter på ulike måter. Den ansatte bidrar med ekspertise omkring innhold og samarbeidsprosess, mens klienten bidrar med ekspertise på sine egne historier og forståelser (Anderson, 2003). Sammen med funn om at ”det er i de personlige møter at kultursensitivitet blir gjeldende”, tolker jeg at det å undre seg sammen om hvordan vi forstår verden påvirker samarbeidet, slik det også anses i ikke-vitende posisjon (Anderson, 2003:100). Samarbeid er også et fokusområde i Proposisjonens endring til barnevernloven hvor begrepet ”samarbeidsplikt” er brukt (Prop.169L, 2016-2017:47).

Relasjonsaspektet som er trukket frem i tidligere funn, blir også gjeldende i det å våge å spørre. Om man tenker rent språklig vil da også en eventuell deltakende tolk være gjeldende og tilstede i kommunikasjonen. Funn fra tidligere forskning har pekt på at opplevelsen av tolketjenesten var knyttet opp mot tolkens evne til å bygge tillit og vise empati (Edwards et al., 2005). Jeg opplever at studien av tolketjenesten sammenfaller med de funn som Fylkesnes (2011) gjorde omkring beste praksis mellom barnevernsansatt og minoritetsforelder. I begge studier tolker jeg kvaliteter ved relasjonen mellom de involverte som avgjørende for opplevelsen av suksess. Relasjon hos både ansatt og tolk blir dermed gjeldende, noe som tilsier at det å våge å spørre ikke kun avgrenses til en rent lingvistisk forståelse av mitt funn.

Med holdning som vesentlig for kultursensitivitet, hvor ikke-vitende posisjon fremstår aktuell, opplever jeg det som en kontrast til barnevernets store søken etter manualbaserte løsninger for

å ivareta menneskene og de utfordringer familier har. Slik jeg forstår informantenes opplevelser av kultursensitivitet i barnevernet, fremstår manualbaserte tilnærminger å redusere den ansattes muligheter til å utforske sammen med barn og familier, og derav også begrense familienes mulighet for påvirkning. Manualbaserte tilnærminger kan være nyttig på mange områder, men den holdning som fremkommer av mine funn omkring kultursensitivitet, fremstår ikke å være et slikt område.

5.7 Implikasjoner for praksis

Basert på viktigheten informantene tillegger egne erfaringer og kontakt med mennesker fra andre kulturer, vil man kunne se for seg et større fokus på praksis. Statistikk fra SSB vedrørende Turnover i kommunale barnevernet (2014) viser at det er stor grad av gjennomtrekk i barnevernpersonalet. Andelen som slutter i barnevernet er spesielt høy blant de yngste arbeidstakerne. Det er et stort fokus på kompetanseutvikling, og kunnskap omkring flerkulturelt barnevern og minoriteter er et av satsingsområdene. Kompetansestrategien (2018-2024) presiserer at de ansatte i større grad skal ha gjennomført et utdanningsforløp på 5-årig masternivå, mot nåværende krav på 3-årig bachelornivå. Dette begrunnes med at det samlede behov for grunnkompetanse ikke tenkes mulig å dekke innenfor et treårig utdanningsforløp (Kompetansestrategien, s.17). Med utgangspunkt i samtlige informanternes utsagn om viktigheten av egen erfaring og personlige møter med flerkulturelle, fremstår kompetansestrategien å mangle et vesentlig punkt; økning av praksisperiode. Sett i lys av turnover blant de yngste arbeidstakerne, undrer jeg meg over om manglende erfaring kan være av betydning for deres beslutning om ikke å bli værende i barnevernet. Fokus kun på teoretisk kompetanse risikerer, slik jeg ser det, å gå på bekostning av noe av den trygghet som mine funn indikerer. Praktisk og konkret erfaring i det å samhandle med mennesker fra annen kulturell bakgrunn trekkes frem som vesentlig for deres trygghet, sammenlignet med trygghet ervervet gjennom teoretisk kompetanse.

Kultursensitivitet som en holdning hos den ansatte, som videre blir gjeldende i de personlige møter med flerkulturelle familier, tilsier viktigheten av at den ansatte har tid til de mennesker som kommer i kontakt med barnevernet. Tid sammen med de flerkulturelle familiene, slik at relasjoner og forståelser kan utvikles, fremstår som vesentlig for at kultursensitivitet skal kunne bli utøvd.

Den samarbeidsorienterte tilnærmingen med ikke-vitende posisjon fremstår også som en aktuell praksisendring i barnevernet. Det er et mål å ikke forstå for hurtig. Å kunne innta en nysgjerrig og undrende holdning sammen med de mennesker man møter fremstår å kunne fremme både samarbeid og forståelse, noe som anses viktig i fremtidens barnevern.

5.8 Implikasjoner for forskning

Med utgangspunkt i min uttalelse omkring implikasjoner for praksis, hvor jeg trekker frem behov for mer praksis trening i utdanningsforløpet, vil det være relevant å forske på effekten av endret utdanningsforløp. Dette for å kunne vurdere om ansattes opplevelse av trygghet i rollen endres som følge av økt varighet på praksisperiode, og hvorvidt turnover reduseres.

Ettersom jeg tolker den ikke-vitende posisjon som relevant i mine funn, undres jeg på om denne praksis kunne være verdifull innen kommunalt barnevern. I hvilken grad ikke-vitende holdning fra terapifeltet kan ha en overføringsverdi til barnevernsrollen og dens normative kontekst er foreløpig ikke undersøkt, ut fra det jeg kjenner til. I en studie om effekt av tiltak for å bedre kommunikasjon mellom minoritetsfamilier og offentlig tjenesteapparat, kan det ikke trekkes noen klar konklusjon på hvilke tiltak som har større effekt (Wollscheid et al., 2013). Rapporten påpeker at det er behov for flere effektstudier for å se hva som kan bedre kommunikasjon mellom minoriteter og tjenesteapparatet i Norge (Wollscheid et al., 2013). Effekten av, og opplevelsen av kultursensitivitet, vil i denne sammenheng kunne være aktuell å undersøke ved en implementering av ikke-vitende posisjon i barnevernet.

Ikke-vitende posisjon vil stå i kontrast til de mange manualbaserte tilnærminger som kommunalt barnevern i stor grad fokuserer på i dag. Randi Bagge har hatt fokus på ikke-vitende posisjon i veiledning av ansatte som jobber i barnevernet, noe som fremstår å ha hatt et hensiktsmessig utfall (Randi Bagge, 2017). Vil denne samarbeidsorientert tilnærmingen også være aktuell å integrere som en styrking av det kommunale barnevern? Styrking som både tar hensyn til de barn og familier som samarbeides med, men også styrking blant de ansatte som skal stå i rollen over tid.

6 Avslutning

Jeg vil i dette avsluttende kapittel kort oppsummere studien og dele noen refleksjoner omkring mine funn. Jeg har intervjuet fem personer ansatt i fire kommunale barneverntjenester, som alle villig har delt av sine opplevelser omkring kultursensitivitet og flerkulturelt barnevern. Kultursensitivitet fremstår som en kilde til muligheter i en barnvern kontekst. Informantene formidler kultursensitivitet som vanskelig definerbart, men absolutt gjeldende. De trekker frem kultursensitivitet som spesielt vesentlig i de personlige møter med klienter. Det relasjonelle aspektet ved begrepet tilsier nødvendigheten av relasjon og dermed også treffpunkt. At barnevernet må være i bevegelse ettersom samfunnet er i bevegelse var det også enighet om, og likeledes at barnevernet derav må være åpne for at det er flere måter å oppdra barn. Globaliseringen som pågår endrer vår verden og vi må endres med dette, og i møte med mennesker som lever sine liv annerledes lærer vi nye måter å leve på. Egne erfaringer i det å møte mennesker med annen kulturell bakgrunn trekkes frem som en vesentlig påvirkning på utøvelsen av kultursensitivitet. Egne erfaringer gir trygghet som videre igjen påvirker sensitiviteten. For å kunne være kultursensitiv ovenfor mennesker med annen kulturell bakgrunn, må man også våge å spørre i forsøk på å forstå deres ”verden”. Erfaring, trygghet og nysgjerrighet blir dermed viktige elementer i kultursensitivitet og barnevernets evne til å håndtere fremveksten av det flerkulturelle Norge.

Basert på det informantene mine har delt, den analyse jeg har foretatt og de mange tolkninger jeg har gjort meg, så slår det meg hvor omfattende kultur og kultursensitivitet kan forstås. Kultur, relasjon, makt og kontekst er alle begreper som er en del av arbeidshverdagen, men som likevel forenkles i hverdagens bevissthet. Barn og foreldre som møter barnevernet i Norge skal kunne forvente å bli møtt på en kultursensitiv måte, men hvordan dette kommer til uttrykk vil være påvirket av uendelig mange faktorer. Essensen i samtlige funn oppleves som en holdning i møte med det ukjente. Kultursensitivitet som en verdi i form av en holdning, tilsier en bevissthet omkring de historier som barn og foreldre har med seg. Det er likevel vel så viktig å ha bevissthet omkring egen historie. Dette for å forstå hvilke utgangspunkt man forstår andre fra.

I takt med globalisering og stadig ny kunnskap, endres barnevernet. Jeg undrer meg på om man risikerer å miste noe av kultursensitiviteten i endringene, dersom man fortsatt fokuserer på teoretisk kunnskap og manualbaserte tilnærminger i møte med mennesker fra andre kulturer.

Litteraturliste

- Aarset, M.F. & Bredal, A. (2018). *Omsorgsovertakelser og etniske minoriteter. En gjennomgang av saker i fylkesnemnda*. NOVA Rapport 5/18. Oslo: OsloMet.
- Al-Araki, M. (2007). *Kulturanalyse. Et verktøy for god kommunikasjon mellom mennesker*. Oslo: J. W. Cappelen Forlag.
- Alnes, J. H. (20.01.2018). Filosofi: Aksiom. I Store Norske Leksikon. Hentet fra <https://snl.no/aksiom - filosofi>
- Anderson, H. (2003). *Samtale, sprog og terapi. Et postmoderne perspektiv*. København: HansReitzels Forlag.
- Anderson, H. & Goolishian, H. (1992) The client is the expert: A not-knowing approach to therapy. In S. McNamee & K.J. Gergen (Eds.) *Therapy as Social Construction*. California: Sage Publications.
- Bagge, R.F. (2017) Systemic Supervision with Groups in Child Protection Contexts. I Vetere, A. (Red.) & Sheehan, J. (Red.), *Supervision of family therapy and systemic practise* (s.173-184). Switzerland: Springer International Publishing AG.
<https://doi.org/10.1007/978-3-319-68591-5>
- Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester av dato 17.juli 1992 nr.100.
- Bateson, G. (1972). *Steps to an ecology of mind*. London: Paladin.
- Bateson, G. (2002). *Mind and Nature. A Necessary Unity*. NJ: Hampton Press.
<https://doi.org/10.1038/nature01058>
- Bateson, G. (2005). *Mentale systemers økologi. Steps*. København: Akademisk Forlag.
- Berg, B., Paulsen, V., Midjo, T., Haugen, G.M. D., Garvik, M. & Tøssebro, J. (2017). *Myter og realiteter. Innvandreres møter med barnevernet*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Bjartveit, S. & Kjærstad, T. (1996). *Kaos og kosmos. Byggesteiner for individer og organisasjoner*. Oslo: Kolle Forlag.
- Brandtzæg, I., Smith, L. & Torsteinson, S. (2011). *Mikroseparatorer. Tilknytning og behandling*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjerke AS.
- Bredal, A. (2009). Barnevernet og minoritetsjentes opprør: Mellom det generelle og det spesielle (s.38-58). I Eide, K., Qureshi, N.A., Rugkåsa, M. & Vike, H. (Red.), *Over profesjonelle barrierer: Et minoritetsperspektiv på psykososialt arbeid med barn og unge*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Broberg, A., Granquist, P., Ivarsson, T. & Mothander, P.R. (2008). *Tilknytningsteori. Betydningen af nære følelsesmæssige relationer*. København: Hans Reitzels Forlag.

- Brodtkorb, E. & Rugkåsa, M. (Red.). (2009). *Mellom mennesker og samfunn. Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene (2.utg)*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Dahl, Ø. (2013). *Møter mellom mennesker. Innføring i interkulturell kommunikasjon*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Dallos, R. & Vetere, A. (2005). *Researching psychotherapy and counselling*. Berkshire, England: Open University Press.
- Edwards, R., Temple, B. & Alexander, C. (2005). Users' experience of interpreters: The critical role of trust. I *Interpreting*, Volum 7, issue 1 (s.77-95).
<https://doi.org/10.1075/intp.7.1.05edw>
- Eide, K., Qureshi, N.A., Rugkåsa M. & Vike H.(Red.). (2009). *Over profesjonelle barrierer. Et minoritetsperspektiv i sosialt arbeid med barn og unge*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Engebretsen E. & Heggen, K. (Red.). (2012). *Makt på nye måter*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen, T. H. & Sajjad, T. A. (2015). *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge (6.utg)*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Fauske, H., Lichtwarck, W., Martinsen, E., Willumsen, E., Clifford, G. & Kojan, B.H. (2009). *Barnevernet på ny kurs? Det nye Barnevernet. Et forsknings- og utviklingsprosjekt i barnevernet. Sluttrapport fase 1*. Nordlands Forskning. Hentet fra:
https://www.bufdir.no/Global/nbbf/Barnevern/Det_nye_barnevernet_Fase_1_nf_rapport82009.pdf
- Foucault, M. (1972). *An archaeology of knowledge & the discourse on language*. New York: Pantheon.
- Frøyland, L. (2017). *Systemisk samtale. Psykososialt arbeid med barn, ungdom og foreldre*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Fylkesnes, M.K. (2011). *Om gode arbeidsrelasjoner i det flerkulturelle barnevernet. Etniske minoritetsforeldre og deres saksbehandlers erfaring (Masteroppgave)*. Universitetet i Bergen.
- Fylkesnes, M.K., Iversen, A.C., Bjørknes, R. & Nygren, L. (2015). Frykten for barnevernet – en undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger. I *Tidsskrift Norges Barnevern* 02/2015, Volum 92 (s.81-96).
- Gergen, K.J. (2010). *En invitation til sosial konstruksjon*. København: Forlaget Mindspace.
- Gergen, K. J. & Gergen, M. (2005). *Sosial konstruksjon ind i samtalen*. Danmark: Dansk Psykologisk Forlag A/S.

- Hart, S. & Schwartz, R. (2009). *Fra interaksjon til relasjon*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Hellevik, O. & Hellevik, T. (2016). Verdier og verdiutvikling. I Frønes, I. & Kjølørød, L. (red.) *Det norske samfunn, bind 3* (s 58 – 89) Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Holm-Hansen, J., Haaland, T. & Myrvold, T. (2007). *Flerkulturelt barnevern: en kunnskapsoversikt*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Holm-Hansen, J. (2017,08.04.). Hvorfor Norsk barnevern er ute i hardt vær. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/hvorfor-norsk-barnevern-er-ute-i-hardt-vaer/67469488>
- Hårtveit, H. & Jensen, P. (2004). *Familien – pluss én*. (2.utg.) Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Jensen, A.F. (2005). *Mellom ting. Foucaults filosofi*. København: DET lille FORLAG.
- Jensen, P. & Ulleberg, I. (2011). *Mellom ordene. Kommunikasjon i profesjonell praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5.utg). Oslo: Abstrakt forlag A/S.
- Johnsen, A. & Torsteinsson, V.W. (2012). *Lærebok i familie-terapi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Karlsson, B. (2014). Erfaringsbasert kunnskap. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid 02/2014* (Volum 11). Side 102. Hentet fra https://www.idunn.no/tph/2014/02/erfaringsbasert_kunnskap
- Kompetansestrategi for det kommunale barnevernet 2018-2024 (2017). *Mer kunnskap – bedre barnevern*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- Krogh, T. (2014). *Hermeneutikk. Om å forstå og fortolke* (2.utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3.utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kvello, Ø. (2007). *Utredning av atferdsvansker, omsorgssvikt og mishandling*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Lidén, H. (2017). *Barn og migrasjon. Mobilitet og tilhørighet*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Lundby, G. (1998). *Historier og Terapi. Om narrativer, konstruksjonisme og nyskriving av historier*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Magelssen, R. (2011). *Kultursensitivitet*. Oslo: Akribe AS

- Marthinsen, E., Clifford, G., Fauske, H., Lichtwaarck, W. & Kojan, B.H. (2013). Nytt innblikk i norsk barnevern – hva forteller dataene fra Det nye barnevernet? (s.36-69). I Marthinsen, E. & Lichtwarck, W. (Red.), *Det nye barnevernet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Norman, M.G. (2016, 09.01). Massedemonstrasjoner mot norsk barnevern i 19 land. *Verdens Gang*. Hentet 09.05.2016 fra <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/romania/massedemonstrasjoner-mot-norsk-barnevern-i-19-land/a/23593260/>
- NOU 2016:16 (2016). *Ny barnevernlov – sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- Powell, B., Cooper, G., Hoffman, K. & Marvin, B. (2014). *The Circle of Security Intervention. Enhancing Attachment in Early Parent-Child Relationships*. New York: The Guilford Press.
- Proposisjon 73 L (2016-2017). *Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)*. Oslo: Det kongelige barne- og likestillingsdepartement.
- Proposisjon 169 L (2016-2017). *Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre)* Oslo: Det kongelige barne- og likestillingsdepartement.
- Sagberg, S. & Steinsholdt, K. (Red.). (2003). *Barnet. Konstruksjon av barn og ungdom*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Salole, L. (2013). *Krysskulturelle barn og unge. Om tilhørighet, anerkjennelse, dilemmaer og ressurser*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Skare, S. (1996). *Flerkulturelt barnevernsarbeid. En innføring (2. utg.)*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Skivenes, M. (2014). How the Norwegian Child Welfare System Approaches Immigrant Children. I Skivenes, M., Barn, R., Kriz, K. & Pösö, T. (Red.), *Child Welfare Systems and Migrant Children* (s.39-61). New York: Oxford University Press.
- Skytte, M. (2008). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid (2. utg.)*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Smith, J.A., Flowers, P. & Larkin, M. (2009). *Interpretative Phenomenological Analysis. Theory, method and research*. London: Sage Publications Ltd.
- Statistisk sentralbyrå (2014). *Turnover i det kommunale barnevernet*. Hentet fra https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/_attachment/175497?_ts=145d565f0d8
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode (4. utg.)*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis. Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Ulleberg, I. (2004). *Kommunikasjon og veiledning*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Watzlawick, P., Bavelas, J. B. & Jackson, D. (1967). *Pragmatics of human communication. A study of interactional patterns, pathologies and paradoxes*. New York: W. W. Norton & Company.
- Williams, C. & Soydan, H. (2005). When and How Does Ethnicity Matter? A Cross-National Study of Social Work Responses to Ethnicity in Child Protection Cases (s.901-920). I *The British Journal of Social Work* (Volume 35, Issue 6).
<https://doi.org/10.1093/bjsw/bch281>
- Wollscheid, S. Munthe-Kaas, H.M., Hammerstrøm, K.T. & Noonan, E. (2013). *Effekt av tiltak for å bedre kommunikasjonen mellom minoritetsspråklige barnefamilier eller enslige unge og offentlig tjenesteapparat*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten.

Vedlegg

Vedlegg 1:

NSD

Per Lennart Lorås
VID Diakonhjemmet VID vitenskapelig høgskole
Boks 184 Vindern
0319 OSLO

Vår dato: 23.06.2017 Vår ref: 54636 / 3 / BGH Deres dato: Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 05.06.2017. Meldingen gjelder prosjektet:

54636	<i>Barnevern og kultursensitivitet - muligheter og begrensninger?</i>
Behandlingsansvarlig	<i>VID vitenskapelig høgskole, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Per Lennart Lorås</i>
Student	<i>Elin Endresen Helle</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.07.2018, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Kjersti Haugstvedt

Belinda Gloppen Helle

Kontaktperson: Belinda Gloppen Helle tlf. 55 58 28 74
Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

NSD – Norsk senter for forskningsdata AS Harald Hårfagres gate 29 Tel: +47-55 58 21 17 nsd@nsd.no Org.nr. 985 321 884
NSD – Norwegian Centre for Research Data NO-5007 Bergen, NORWAY Faks: +47-55 58 96 50 www.nsd.no

Vedlegg 2:

Til ansatte i kommunal barneverntjeneste (saksbehandler, kontaktperson, familieveileder e.l.)

FORESPØRSEL OM DELTAKELSE I MASTERGRADSPROSJEKT

vedrørende

”Barnevern og kultursensitivitet – muligheter og begrensninger?”

Problemstilling: Hvordan opplever barnevernsansatte utøvelsen av kultursensitivt barnevern i dag og hvordan ser de for seg dette i fremtiden?

Ansvarlig: Elin Endresen Helle

Veileder: Per Lennart Lorås

Studiested: VID Vitenskapelig Høyskole, Avd. Diakonhjemmet, Oslo

Studieretning: Mastergradstudie i familierapi og systemisk praksis

Jeg er i gang med et mastergradsprosjekt hvor jeg ønsker å undersøke opplevelsen av kultursensitivitet i det kommunale barnevern. Dette da dagens globalisering har påvirkning på vår arbeidshverdag og det norske barnevern er tema utover landets grenser. Jeg arbeider selv som familieveileder ved tiltaksavdelingen i Stavanger barnevern og har sett hvordan vårt arbeidsfelt har endret seg siden jeg startet i kommunalt barnevern for 19 år siden.

I denne kvalitative forskningen har jeg valgt å bruke intervju/samtale som metode. Jeg henvender meg til 5 ulike kommuner, i håp om å få informanter fra ulike barneverntjenester. Jeg ønsker å intervju minimum 4-5 personer som er ansatt og har arbeidserfaring med flerkulturelle familier i kommunalt barnevern.

Informanter kan ha stilling som saksbehandler / kontaktpersoner eller familieveileder.

Bakgrunn hos informanter bør være minimum 3-årig helse- og sosialfaglig utdanning, samt minimum 2 års arbeidserfaring fra kommunalt barnevern.

Deltakelse er frivillig og man kan trekke seg fra deltakelse uten begrunnelse når som helst i prosessen. Personopplysninger som foreligger i datamaterialet skal etterfølge Vitenskapelige høyskole (VID) sine interne rutiner for datasikkerhet. Prosjektet er meldt til NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Datamaterialet skal anonymiseres ved prosjektslutt (01.07.18).

Jeg håper du som ansatt i kommunale barneverntjeneste finner dette interessant
og ber deg ta direkte kontakt med meg per telefon, sms eller e-post.

Basert på henvendelser fra aktuelle interessenter vil utvalget fra de ulike kommuner bli tatt. Samtlige interessenter får tilbakemelding.

Varighet på intervju/samtale vil være ca. 1 time.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt juli 2018.

Mvh,

Elin E. Helle

Elin Endresen Helle, Sørlibakken 10, 4073 Randaberg. Tlf: 958 60 465
E-post: elinehelle@gmail.com / elin.endresen.helle@stavanger.kommune.no

INTERVJUGUIDE

Intervju med ansatte i kommunalt barnevern:

Problemstilling:

Hvordan opplever ansatte kultursensitivitet i det kommunale barnevern?

1. Hvilken faglig bakgrunn har du?
2. I hvor mange år, og i hvilken stilling, har du arbeidet i kommunalt barnevern?
3. I utkast til ny barnevernlov (NOU 2016:16) er begrepet kultursensitivitet innlemmet i lovteksten.
 - a. Hvilke refleksjoner gjør du deg basert på denne endring i lovens ordlyd?
 - b. Hvilke tanker gjør du deg om uttrykket ”kultursensitivt barnevern”, kontra uttrykket ”sensitivt barnevern”?
 - c. Hvorvidt opplever du endring på din arbeidsplass i forhold til fokus og tema omkring kultursensitivitet? (dagsorden, diskusjoner, kurs)
4. Hvilke refleksjoner gjør du deg ut i fra det at det er flere barn og unge med utenlandsk bakgrunn som mottar hjelp fra barnevernet? (normer, fattigdom, traumer)
 - a. Hvilke tanker har du omkring forståelsen av oppdragerrollen i Norge sammenlignet med oppdragerrollen i andre land? (snever, rigid, bedre)
5. Hvorvidt har du kjent på vegring eller motstand mot å arbeide i familier med annen kulturell bakgrunn, og i tilfelle på hvilken måte?
 - a. Hvordan forstår du eventuell vegring eller motstand mot flerkulturelt arbeid i barnevernet? (fordommer, redsel, omfang)
 - b. Hvordan opplever du deg rustet til å imøtekomme forventningene som foreligger vedrørende kulturkompetanse?
 - c. Hva tenker du eventuelt barnevernet må gjøre for å imøtekomme forventningene om økt kulturkompetanse? (kurs, utdanning, organisering)
6. Hvorvidt opplever du at det forekommer ulike standarder om hva som er god nok omsorg for barn, basert på familiens kulturelle bakgrunn?
 - a. Kan slike hendelser også forstås som en tilpasning til et globalisert samfunn, i tilfelle på hvilken måte?
 - b. Hvordan er din opplevelse av muligheten for å drøfte tabubelagte tema omkring flerkulturelle familier på din arbeidsplass? (stereotyper, fordommer)

7. Hvilke tanker gjør du deg omkring utsagn som sier at barnevernet er i endring, eller at barnevernet må endres?
 - a. Hvorvidt opplever du at dagens forståelse av ”barnets beste” er i endring som følge av et voksende flerkulturelt samfunn?
 - b. Hvorvidt opplever du at nåværende verdier omkring barnets beste risikerer å gå tapt i fremveksten av det flerkulturelle Norge?
 - c. På hvilken måte har økt fokus på kultursensitivitet bedret barnevernet?

8. Hvordan ser du for deg barnevernet i Norge om 10 år?
 - a. På hvilken måte tror du begrepet kultursensitivitet fortsatt er gjeldende om 10 år?
 - b. Vil du være en del av det norske barnevernet om 10 år, i tilfelle hvorfor/hvorfor ikke?

9. Til slutt – er det noe du ønsker å tilføre, noe du ikke fikk snakket om, eventuelt noe som dukket opp underveis?

Vedlegg 4:

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt informasjon om masterprosjektet ***"Barnevern og kultursensitivitet"*** og samtykker til å delta i prosjektet.

Jeg samtykker i at uttalelser fra intervjuet kan refereres (siteres) i masteroppgaven og i eventuelle artikler og presentasjoner i forbindelse med prosjektet. Jeg gir også tillatelse til at prosjektets veileder, som også er underlagt taushetsplikt, kan få lese materialet.

Selv om jeg har bekreftet at jeg frivillig vil delta i prosjektet nå, kan jeg på ethvert tidspunkt trekke meg uten begrunnelse og også be om at innsamlede data slettes.

Ved prosjektets avslutning vil all datamateriale anonymiseres.

Sted:

Dato:

Underskrift:

Vedlegg 5:

Transkripsjoner i fargekoder

Vedlegg 6:

Transkripsjoner med koder i venstre og høyre marg

